

BANK SLOVENIJE

BANKA SLOVENIJE

BP BS
LETNO POROČILO
1993

119942418.1

COBISS 8

BANKA SLOVENIJE

BANK OF SLOVENIA

LETNO POROČILO

L E T O 1 9 9 3

BANKA SLOVENIJE

LETNO POROČILO

za leto 1993

Ljubljana, 1994

Izdala:
BANKA SLOVENIJE
Slovenska 35
LJUBLJANA
Tel: 061 1257-333
Faks: 061 215-516

PREGLED VSEBINE

<i>I. BANKA SLOVENIJE: ZAKOŃSKI STATUS IN NALOGE</i>	<i>7</i>
<i>II. SLOVENSKO GOSPODARSTVO V LETU 1993</i>	<i>8</i>
1. Ponudba in povpraševanje	9
2. Javne finance	10
3. Ekonomski odnosi s tujino	12
4. Zunanji dolg	14
<i>III. DENARNA POLITIKA</i>	<i>15</i>
1. Namere in usmeritve denarne politike	15
2. Uporaba instrumentov denarne politike	22
<i>IV. SANACIJA BANČNEGA SISTEMA</i>	<i>28</i>
<i>V. DRUGI POSLI BANKE SLOVENIJE</i>	<i>31</i>
1. Posli za Republiko Slovenijo	31
2. Nadzor bank in hranilnic	32
3. Reforma plačilnih sistemov	33
4. Vzpostavljanje statistike gospodarskih odnosov s tujino	33
5. Upravljanje z mednarodnimi denarnimi rezervami	34
6. Gotovinsko poslovanje	35
7. Mednarodno sodelovanje	36
<i>VI. LETNI OBRAČUN BANKE SLOVENIJE</i>	<i>37</i>

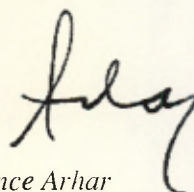

V letu 1993 se je v Sloveniji uspešno nadaljeval proces prilagajanja gospodarstva novim pogojem poslovanja. O tem govore tudi posamezni parametri: pomembno znižanje inflacije od 93% v letu 1992 na 22,9% v letu 1993; gospodarska rast, čeprav zaenkrat še skromna, je vendar pozitivna, 1%; presežek v plačilni bilanci v višini 201 milijona USD in porast deviznih rezerv za 492 milijonov USD (december 1992/december 1993); zniževanje predvsem aktivnih obrestnih mer na domačem denarnem trgu; skoraj uravnotežen državni proračun; relativno stabilen tolar, v razmerju do tujih valut je izgubljal približno za razliko v stopnjah inflacije; porast zaupanja v finančni sistem, ki se je pokazalo tako pri domačem prebivalstvu kot pri tujih partnerjih - predvsem pri bankah. Sloveniji je namreč uspelo, da se je vrnila na mednarodni finančni trg kapitala z organiziranjem sindiciranega kredita, kljub dejstvu, da je bil ta trg vse od leta 1983 tako za bivšo državo, kot tudi za novo slovensko državo, vse do tega trenutka nedostopen.

Kljub pozitivnim trendom je ostala denarna politika Banke Slovenije bolj ali manj nespremenjena, se pravi omejevalna. Cilj te politike je ostala kontrola nad inflacijo z uravnavanjem količine denarja v obtoku, ob hkratnem upoštevanju gibanja tečaja kot tudi obrestnih mer. Na drugi strani je centralna banka stalno analizirala in upoštevala še posledice omejevalne denarne politike, da ne bi s še nižjo inflacijo prišlo do takih negativnih posledic v celotnem gospodarstvu, ki bi jo prisilile radikalno spremeniti denarno politiko. To bi lahko vzbudilo dvome tako ožje kot širše okolice o tem, da je naravnost denarne regulative pravilna.

Ne glede na to se centralna banka zaveda že skoraj populističnih pritiskov: splošnega nezadovoljstva glede ravni plač in pokojnin, nizkega življenjskega standarda, zahtev po hitrejšem oživljanju gospodarske aktivnosti, in še posebej kritike, da je denarna politika preveč omejevalna in da bi bolj elastična pripomogla k hitrejši gospodarski rasti in višji zaposlenosti. Tovrstne kritike temeljijo na prepričanju, da bi lahko dodatni krediti (ex nihilo) centralne banke nadomestili pomanjkanje sredstev, omogočili zagon neizkoriščenih kapacitet, modernizirali obstoječe kapacitete ali zgradili nove in s tem prispevali k odpiranju novih delovnih mest. Tovrstnih kritik Banka Slovenije ne sprejema, ker se zaveda, da netržna redistribucija denarja bistveno prek realnih okvirjev povečuje količino denarja v obtoku, s tem pa neposredno generira inflacijo. Upoštevanje takih kritik in zahtev bi bilo v nasprotju s prizadevanji za stabilno valuto, prav ta pa je na dolgi rok najboljši garant za gospodarsko rast in za zaupanje.

Banka Slovenije je prepričana, da je denarna politika več kakor le doseganje optimalne količine denarja v obtoku; denarna politika je vprašanje zaupanja: tako v celotni finančni sistem, v slovenski tolar in vanjo.

Dr. France Arhar
Predsednik Sveta Banke Slovenije in
guverner Banke Slovenije

Ljubljana, 07. 04. 1994

I. BANKA SLOVENIJE:

ZAKONSKI STATUS IN NALOGE

Banka Slovenije je bila ustanovljena z zakonom dne 25. junija 1991, dejansko monetarno oblast pa je začela izvajati po izteku trimesečnega moratorija za uresničevanje osamosvojitvenih aktov slovenskega parlamenta dne 8. oktobra 1991, ko je tudi vpeljala slovensko valuto tolar. V triletnem obdobju od ustanovitve je uveljavila svoj status centralne banke tudi v mednarodnih bančnih in finančnih institucijah. Postala je fiskalni agent Republike Slovenije in depozitar v Mednarodnem denarnem skladu (IMF), depozitar sredstev iz premoženja Mednarodne banke za obnovo in razvoj (IBRD), Mednarodne finančne korporacije (IFC), Mednarodnega združenja za razvoj (IDA) in Mednarodne agencije za zavarovanje investicij (MIGA) in depozitar premoženja Republike Slovenije v Medameriški razvojni banki.

V bančništvu in financah Republike Slovenije je Banka Slovenije utrjevala vlogo centralne in emisijske banke, kakršno imajo centralne banke v razvitem svetu z doslednim izvajanjem nalog in pristojnosti, ki jih ima po Zakonu o Banki Slovenije, Zakonu o kreditnih poslih s tujino, Zakonu o deviznem poslovanju, še zlasti pa po Zakonu o bankah in hranilnicah. To se je posebej pokazalo pri zagotavljanju stabilnosti tolarja z njegovo notranjo konvertibilnostjo ter z zagotavljanjem splošne likvidnosti plačevanja v državi in s tujino, kar sta po zakonu temeljni nalogi Banke Slovenije. Za uresničevanje teh nalog Banka Slovenije uravnava količino denarja v obtoku, kontrolira banke in hranilnice, izdaja bankovce in daje kovance v obtok, predpisuje pravila za izvajanje jamstva za vloge občanov ter določa, organizira in usklajuje informacijski sistem, potreben za opravljanje svojih nalog. Banka Slovenije je skrbela tudi za uvedbo predsanacijskih ukrepov in postopkov sanacije v nekaterih bankah ter aktivno spremljala postopke, ki jih izvaja Agencija Republike Slovenije za sanacijo bank in hranilnic, med drugim tudi z aktivnim spremljanjem likvidnosti bank v sanaciji.

Organa Banke Slovenije sta Svet Banke Slovenije in guverner. Svet sestavlja enajst članov: guverner Banke Slovenije, ki je predsednik Sveta, namestnik guvernerja in trije viceguvernerji ter šest članov iz vrst neodvisnih strokovnjakov. Guvernerja Banke Slovenije in šest zunanjih članov Sveta imenuje Državni zbor Republike Slovenije za šest let na predlog predsednika Republike Slovenije. Namestnika guvernerja in viceguvernerje imenuje Državni zbor za šest let na predlog guvernerja. Po zakonu so pristojnosti Sveta Banke Slovenije določanje denarne politike in sprejemanje ukrepov za njeno izvajanje. Guverner izdaja sklepe in druge splošne akte s področja poslovanja Banke Slovenije ter navodila za enotno uporabo predpisov, sklepov in ukrepov njenega Sveta.

Svet Banke Slovenije in guverner sta za uresničevanje nalog Banke Slovenije, določenih z zakonom, odgovorna Državnemu zboru Republike Slovenije. Banka Slovenije mora najmanj polletno predložiti Državnemu zboru poročilo o svojem delu. Državnemu zboru mora predložiti v potrditev tudi svoj finančni načrt in letni obračun.

Pri odločanju o denarni politiki in njenem izvajanju ter opravljanju drugih nalog, določenih z zakonom, je Banka Slovenije neodvisna.

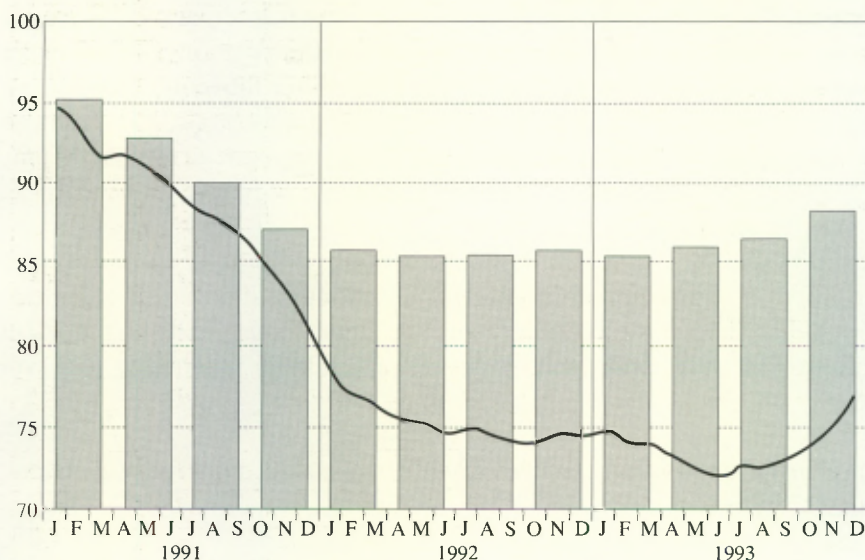
II. SLOVENSKO GOSPODARSTVO V LETU 1993

Institucionalne spremembe in realno prestrukturiranje velikih delov gospodarstva, ki je bilo tudi na udaru dogajanj v tujini, že nekaj let določajo tekoča gospodarska gibanja v Sloveniji. Realni bruto domači proizvod (BDP) se je v treh letih od 1989. do 1992. zmanjšal za 19%, zaposlenost pa za okrog 21%. Ekonomska politika deluje poleg tega v okolju, obremenjenem z dolgoletno inflacijo in zato vztrajajočimi inflacijskimi pričakovanji. Drugače kot v državah, s katerimi se Slovenija običajno primerja, poteka v Sloveniji zahtevno zmanjševanje inflacije in ne preprečevanje novega izbruha rasti cen. Znižanje letnih stopenj inflacije od 247% leta 1991 na 93% v letu 1992 in na 22,9% v letu 1993 (stopnje december/ december; glej sliko 2) je v teh razmerah precejšen uspeh.

Težišče ekonomske politike je bilo v letu 1993 na institucionalnem in realnem prestrukturiranju gospodarstva. Pod okriljem agencije za privatizacijo in sklada za razvoj je potekala nadzorovana sanacija (ali likvidacija) najšibkejših delov podjetniškega sektorja, ter začetek privatizacije, čeprav le-te že s precejšnjo zamudo. Program zdravljenja bank je bil v najintenzivnejši fazi in je proti koncu leta že kazal prve rezultate. Poleg glavnih reformnih projektov je pomembna še vrsta dejavnosti na področju zakonodaje in institucij, na primer javnega sektorja, trga vrednostnih papirjev, plačilnega prometa, posameznih finančnih storitev itd.

Zmanjševanje proizvodnje se je nadaljevalo tudi v začetku leta 1993, v drugem polletju pa je bil zabeležen pomemben pozitiven preobrat v vrsti panog, tako da znaša ocena agregatne letne realne rasti +1%. Preobrat je bil dosežen ob nepopustljivi denarni politiki, ki je še naprej zniževala tekočo inflacijo, ob uravnoteženih državnih finančah in brez neto zunanjega zadolževanja. Po splošni oceni kažejo dogajanja v letu 1993 na absorbiranje velikih notranjih in zunanjih šokov iz preteklega obdobja.

Slika 1: Industrijska proizvodnja (krivulja) in četrtletne ocene realnega bruto domačega proizvoda (stolpci; indeksi 1990 = 100; desezonirani podatki)

Vir: Industrija: Zavod RS za statistiko; ocene BDP: Banka Slovenije.

Nerešen problem so nespremenjena gibanja v zaposlovanju. Število zaposlenih se je v enem letu do decembra 1993 zmanjšalo za 3,2%, število registriranih iskalcev zaposlitve pa je poraslo za 16,0%. Stopnja brezposelnosti, izračunana na podlagi podatkov o registriranih brezposelnih, je dosegla ob koncu leta že 15,5%. Problem je sicer pričakovan in običajno spremlja rast produktivnosti ob izhodu iz recesije (okrog 5% v letu 1993), povezan je pa tudi z nekaterimi neuspehi dohodkovne politike.

1. PONUDBA IN POVPRŠEVANJE

Gospodarsko krizo so v zadnjih letih najbolj občutile industrijske panoge, saj je bila njihova pretekla rast strukturno najslabše uravnotežena. Proizvodnja najširše opredeljenega področja industrije (rudarstva, predelovalne industrije, energetike, gradbeništva) se je v treh letih od 1989. do 1992. zmanjšala za 30% in v letu 1993 za nadaljnjih 2,6%. Prav v industrijskih panogah pa je bil v drugi polovici leta zabeležen najizrazitejši preobrat. Skupno letno rast je sicer določal predvsem storitveni sektor, katerega delež v skupni dodani vrednosti znaša 58% in je v letu 1993 porasel za 3,8%.

Proizvodnja, predvsem industrijska, se je v večjem delu leta 1993 še prilagajala učinkom zmanjšane povpraševanja s trgov držav na območju nekdanje Jugoslavije. Prodaje blaga in storitev na to območje so se od leta 1990 do leta 1993 zmanjšale od 31% na okrog 5% vseh prodaj slovenskega gospodarstva (tabela 1: deleži v BDP). Že drugo leto zapored je ta padeč samo delno nadomestil izvoz v drugo tujino; vse prodaje v tujino so obsegale v letu 1993 39% celotnih in so še naprej najpomembnejša komponenta agregatnega povpraševanja, večja kot na primer prodaje prebivalstvu.

Tabela 1: Končna poraba bruto domačega proizvoda (v %)

	1990	1991	1992	1993
1. Bruto domači proizvod (4+5)	100,0	100,0	100,0	100,0
2. Izvoz blaga in storitev	85,6	93,0	63,7	62,6
• v države nekdanje Jugoslavije	53,1	40,7	(12,2)	
• v drugo tujino	32,5	52,3	(51,5)	
3. Uvoz blaga in storitev	69,8	80,8	54,8	61,5
• iz držav nekdanje Jugoslavije	38,9	32,1	(9,9)	
• iz druge tujine	30,9	48,7	(44,9)	
4. Saldo (izvoz-uvoz)	15,8	12,2	8,9	1,1
• države nekdanje Jugoslavije	14,2	8,6	(2,3)	
• druga tujina	1,6	3,6	(6,6)	
5. Domača končna poraba	84,2	87,8	91,1	98,9
6. Domača zasebna poraba	48,8	51,7	51,5	56,3
7. Javna poraba	17,5	18,8	21,3	22,5
8. Investicije v osnovna sredstva	18,0	18,9	17,3	18,3
9. Prirast zalog	-1,2	-3,6	-0,2	0,6
10. Statistična napaka	1,1	2,0	1,1	1,1

Vir: Ocene Zavoda RS za makroekonomske analize in razvoj.

V domači porabi se je povečala predvsem potrošnja prebivalstva, in sicer realno za okrog 10%. Potem ko se je vlada v prvem polletju 1993 zatekla k zakonski omejitvi rasti plač, so instrumenti dohodkovne politike kasneje spet odpovedali in so se povprečne plače v letu 1993 zvišale realno za 16,4%. Precej so porasli tudi drugi prejemki prebivalstva iz delovnega razmerja in transferni prejemki; izplačila slednjih so znašala že 61% v primerjavi s skupnimi izplačili neto plač in 16% v primerjavi z BDP. Povprečna neto plača po odtegnjenih davščinah, vendar pred odbitkom akontacije dohodnine, je v letu 1993 znašala 46.826 tolarjev oziroma 414 USD. Končna javna poraba se je povečala realno za okrog 5%. V zadnjih treh letih je proračun postopoma prevzemal dejavnosti in stroške, ki so bili pred tem porazdeljeni po jugoslovanskih zveznih ustanovah in so se kazali v tedanjih slovenskih regionalnih računih na eni strani kot transferji v tujino, na drugi strani pa kot izvoz, ki so ga ti transferji financirali.

Stabilizacijska politika je ob vztrajajočih inflacijskih pričakovanjih neizbežno vplivala na raven obrestnih mer. Nanje so delovali tudi realni dejavniki v bančnem in podjetniškem sektorju, tako da je povprečna realna obrestna mera na medbančnem trgu denarja znašala v letu 1993 13% (nad tolarsko revalorizacijo), implicitna dolgoročna obrestna mera za najkvalitetnejše državne obveznice pa 12% (nad devizno klavzulo); obrestne mere za bančna posojila vsebujejo poleg tega še ustrezne rizične premije. Raven obrestnih mer in verjetno še bolj strukturni in institucionalni dejavniki so vplivali na še naprej skromno investicijsko aktivnost, s samo 18-odstotnim deležem bruto investicij v BDP (približno na ravni ocenjene porabe fiksnega kapitala). Investicije so sicer v letu 1993, po šestih letih nazadovanja, prvič realno porasle in so bile za okrog 12% večje kot v predhodnem letu.

2. JAVNE FINANCE

Konsolidirana bilanca vseh računov javnega sektorja (državni proračun, občinski proračuni, računi Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in Zavoda za zdravstveno zavarovanje) je izkazala v letu 1993 kljub prvotno predvidenemu primanjkljaju presežek v višini 6.800 milijonov tolarjev, kar pomeni 0,5% v BDP. Na ta rezultat je vplivala predvsem nagla rast prevladujoče davčne osnove, t.j. plač. Davčna stopnja dajatev za socialno varnost, katerih osnova so bruto plače, plačujejo pa jih delodajalci in delojemalci, se je med letom postopoma znižala za dobrih 9%, vendar so se prihodki od teh davščin v letu 1993 kljub temu realno povečali za 9%. Prihodki od dohodnine so porasli za 8%, zaradi povečevanja transakcij pa so narasli tudi prihodki od prometnih davkov - realno za 11% - ter prihodki od uvoznih dajatev - za 20%.

V letu 1993 so znašali odhodki državnega proračuna, podobno kot leto poprej, le 45% skupnih javnih izdatkov; 28% so znašali odhodki za pokojninsko zavarovanje in 16% odhodki za obvezno zdravstveno zavarovanje. Slabo polovico državnega proračuna so sestavljali odhodki za plače in materialne stroške državnih organov, organizacij in zavodov, vključno z obrambo, 20% socialni transferji in 10% transferji gospodarstvu.

Z okrepljeno dejavnostjo zakladništva je Ministrstvo za finance občutno izboljšalo upravljanje doslej razpršenih sredstev državnega proračuna, medtem ko sta oba sklada še naprej ohranjala visoko stopnjo samostojnosti. V letu 1993 se je konsolidirani javni sektor na domačem trgu neto razdolževal (za 3.107 milijonov tolarjev), zato pa se je na podlagi nekaterih na novo odobrenih posojil pri IBRD, EBRD, EIB in pri konzorciju poslovnih bank povečal neto dolg do tujine (za 6.816 milijonov tolarjev). Ob upoštevanju presežka v tekočem poslovanju in nezmožnosti centralnega nadzora nad vsemi segmenti državnih financ je bilo izkazano ob koncu leta precejšnje povečanje sredstev na računih, predvsem pri ZPIZ (za 5.317 milijonov tolarjev).

Tabela 2: Plačilna bilanca Slovenije, 1992-1993 (v mio USD)

	1992	1993	1993			
			Q.1	Q.2	Q.3	Q.4
A. Tekoče transakcije	932	201	29	8	146	17
1. Blago (FOB)	791	-137	-20	-69	61	-109
2. Storitve	148	294	39	76	73	106
2.1. Transport	-152	53	9	8	23	14
2.2. Potovanja	389	426	88	119	87	133
2.3. Ostalo	-90	-186	-57	-51	-37	-41
3. Dohodki	-92	-66	-23	-20	-12	-10
4. Enostranski transferi	85	109	32	22	25	30
B. Dolgoročni kapital	91	214	-17	73	67	91
1. Neposredne naložbe	113	110	13	62	19	16
2. Naložbe v vrednostne papirje	-9	3	0	0	0	3
3. Ostali dogoročni kapital	-14	102	-30	11	48	73
3.1. Domačji uradni sektor	-18	83	-15	8	33	56
3.2. Bančni sektor	-43	18	3	-4	12	7
3.3. Ostali sektorji	47	0	-19	7	2	10
C. Kratkoročni kapital	-116	-277	-75	-18	-153	-30
1.1. Domačji uradni sektor	-	-	-	-	-	-
1.2. Bančni sektor	-115	-498	-92	-70	-192	-145
1.3. Ostali sektorji	-1	221	17	52	38	114
od tega: prebivalstvo	9	86	-22	-35	93	49
komercialni krediti		88	39	39	-59	70
Č. Neto napake in izpustitve	-275	20	36	-3	-10	-4
D. Izravnalne postavke	-30	-64	-31	-24	35	-44
E. Sprememba zunanje pozicije Banke Slovenije	-602	-94	57	-36	-86	-30
Devizne rezerve in zlato	-603	-55	59	-13	-88	-12
Pozicija pri MDS ter SDR	-	-40	-1	-23	2	-18
Ostala imetja	1	0	0	0	0	0

Negativni predznak (-) pomeni uvoz oziroma presežek uvoza nad izvozom v tekočih transakcijah, izvoz kapitala v kapitalnih transakcijah ter povečanje imetij pri zunanji poziciji centralne banke.

Vir: Banka Slovenije, predhodni podatki.

3. EKONOMSKI ODNOSI S TUJINO

Poslovanje Slovenije s tujino se je v zadnjih treh letih precej spremenilo - po institucionalni ureditvi, obsegu, regionalni usmeritvi in načinih financiranja saldov. Izvoz in uvoz blaga in storitev, ki sta v letu 1990 pomenila še okrog 155% velikosti BDP, sta se do leta 1993 zmanjšala na okrog 124% BDP. Menjava z območji nekdanje Jugoslavije se je skrčila od 92% na 14% v primerjavi z BDP.

Postopno razpadanje enotnega jugoslovanskega trga v letih 1990-1991 je imelo za Slovenijo dve daljnosežni posledici: (1) ogromen izpad poslovanja s tem območjem, ki je zahteval v letih 1990-1993 prestrukturiranje trgov na ravni okrog 26% v agregatni ponudbi in okrog 21% v porabi, ter (2) skrčenje denarnega območja in deviznega trga v slovenski okvir. Zaradi izpada močnega neto povpraševanja, ki je bilo značilno za skupni devizni trg nekdanje Jugoslavije, je prišlo do bistvene prilagoditve ravni ravnotežnega tečaja, tako da je vrednost tečaja tolarja v letu 1992 realno porasla za 21% in v letu 1993 za nadaljnja 2% (glej sliko 4).

Blagovna menjava

V letu 1993 je dosegel izvoz blaga iz Slovenije 6.088 milijonov USD, uvoz pa 6.488 milijonov USD, tako da je znašal primanjkljaj 400 milijonov USD. Merjen v tekočih dolarskih vrednostih se je v primerjavi s predhodnim letom izvoz zmanjšal za 8,9%, medtem ko je uvoz porasel za 5,7%. Če izločimo učinke sprememb medvalutnih razmerij in zunanjetrgovinskih cen, se je izvoz zmanjšal za 5,1%, uvoz pa povečal za 12,4%.

Tabela 3: Regionalna usmeritev blagovne menjave Slovenije (v mio USD)

	Izvoz		Uvoz		Saldo	
	1992	1993	1992	1993	1992	1993
Evropska unija	4.462	4.294	4.115	4.829	346	-532
Francija	616	528	493	521	123	6
Italija	880	755	839	1.048	41	-294
Nemčija	1.805	1.798	1.394	1.625	411	173
Velika Britanija	141	148	74	103	67	45
EFTA	461	425	689	777	-228	-352
Avstrija	341	303	500	552	-159	-249
Švica	50	52	100	126	-49	-74
Druge države OECD:						
ZDA	195	216	167	188	28	28
Japonska	16	25	88	125	-72	-99
Države nekdanje Jugoslavije	1.508	963	1.218	692	289	272
Hrvaška	952	737	852	591	100	146
Države nekdanje SZ	226	296	251	217	-26	80
Druge države Evrope	262	331	328	371	-66	-39
SKUPAJ	6.681	6.088	6.141	6.488	540	-400

Vir: Zavod RS za statistiko.

Blagovna sestava izvoza se v letu 1993 ni kaj dosti spremenila. V njej zavzemajo okrog 88% izdelki višjih stopenj predelave (SMTK 5 do 9). V letu 1993 je prišlo do značilnih sprememb v namenski sestavi uvoza, ki so odražale gibanja v domačem povpraševanju: uvoz reprodukcijskega materiala se je zmanjšal za 3,9%, porasel pa je uvoz opreme (za 10,9%) in potrošnega blaga (za 34,4%).

Če upoštevamo posebne dejavnike, ki so vplivali na možnosti trgovanja s tem območjem, se je izkazalo poslovanje z ostalimi državami tudi v letu 1993 kot dovolj dinamično, s samo 0,9-odstotnim zmanjšanjem izvoza in 17,7-odstotnim povečanjem uvoza. V fizičnem obsegu je porasel izvoz za 3,2%, uvoz pa za 25,3%. Primanjkljaj z "ostalim svetom" je znašal 671 milijonov USD.

Storitve

Prejemki od neblagovnih transakcij (storitve, dohodki od dela in kapitala, transferji) so znašali v letu 1993 1.675 milijonov USD in so obsegali 22% vseh tekočih prejemkov. Slovenija ima v nekaterih pomembnih storitvenih panogah presežek, ki je znašal v letu 1993 skupaj 294 milijonov USD in je zadoščal za pokritje primanjkljaja v blagovni menjavi. Presežek celotnih tekočih transakcij je znašal 201 milijon USD, medtem ko je v letu 1992 dosegel 932 milijonov USD.

V letu 1993 so znašali slovenski prejemki od turizma in drugih potovanj 728 milijonov USD, izdatki pa 302 milijonov USD, s čimer je ta panoga največ prispevala k skupnemu tekočemu presežku. Navedeni podatki, prav tako pa tudi posredni fizični kazalci nakazujejo uspešno okrevanje panoge v spremenjenih razmerah po letu 1991. Vrednost transportnih storitev se je od leta 1992 precej povečala, na 459 milijonov USD v izvozu in na 406 milijonov USD v uvozu, pri čemer še ni bil dosežen obseg tokov iz predhodnih let, pač pa ponovno manjši presežek. V drugih nefaktorskih storitvah (posredovanje, zakup, zastopništvo, inženiring itd.) je bilo izkazanega za 186 milijonov USD primanjkljaja.

Skupino dohodkov od dela in kapitala sestavljajo predvsem plačila obresti za tuja posojila v višini 153 milijonov USD ter prejete obresti v višini 106 milijonov USD, ki odražajo naraščajočo raven deviznih rezerv. Neto odlivi dobičkov od neposrednih naložb so znašali še vedno le 10 milijonov USD. Dohodki od dela slovenskih rezidentov v tujini niso ocenjeni ali pa so izkazani v enostranskih transferjih oziroma v kratkoročnem kapitalu, če so bili vnešeni v državo v gotovini in tu zamenjani za tolarje.

Financiranje

Povečanje tujih neposrednih naložb je znašalo po razpoložljivih virih podatkov 114 milijonov USD, kar je približno na ravni evidentiranih tokov v predhodnem letu. Medtem ko dolgoročnega finančnega zadolževanja v tujini v letu 1992 vsaj v neto učinku praktično ni bilo, je znašalo v letu 1993 neto 102 milijonov USD in sicer, ob manjšem zmanjšanju terjatev, predvsem s 331 milijoni USD novih črpanj in 258 milijoni USD odplačil.

V preteklih letih so visoke presežke v tekočih transakcijah financirali intenzivni tokovi izvoza kratkoročnega kapitala v bančnem sektorju, pri prebivalstvu (1990. in v začetku 1992. leta) ali s politiko centralne banke (neto prodaje deviz in klirinških terjatev Narodni banki Jugoslavije do leta 1990, ustvarjanje deviznih rezerv Banke Slovenije v letu 1992). Leto 1993 je bilo glede tega precej bolj umirjeno in uravnoteženo. V sektorju prebivalstva so bile evidentirane neto prodaje in pologi tuje gotovine na račune pri domačih bankah v višini 86 milijonov USD, zmanjšale pa so se tudi neto terjatve do tujine v komercialnih kreditih podjetij za 88 milijonov USD. Banka Slovenije je povečala devizne rezerve za 54,5 milijona USD. Presežek tekočih transakcij in navedene avtonomne in druge tokove

uvoza kapitala je tako nadomestilo predvsem povečanje kratkoročnih terjatev poslovnih bank v višini neto 498 milijonov USD. Skupne devizne rezerve Slovenije so v letu 1993 porasle za 403 milijone USD, na 1.566 milijonov USD, kar pomeni vrednost 2,9-mesečnega uvoza blaga oziroma 2,6-mesečnega uvoza blaga in storitev.

4. ZUNANJI DOLG

Članstvo v Mednarodnem denarnem skladu in Svetovni banki je Sloveniji omogočilo, da je pospešila dejavnosti v zvezi z urejanjem odnosov s tistimi tujimi upniki, ki so ohranjali povezanost z drugimi subjekti nekdanje države. Ob tem pa so se tekoče zapadle obveznosti slovenskih končnih uporabnikov do teh upnikov, razen do tistih, katerih pravni položaj je ostal zaradi neurejenih odnosov z nekdanjimi zveznimi oblastmi oziroma drugimi subjekti nekdanje države nerešen, v letu 1993 še naprej redno poravnavele.

Z državami članicami Pariškega kluba so se začela bilateralna pogajanja o formalnem prevzemu slovenskega deleža obveznosti iz dosedanjih restrukturiranj ter o dinamiki odplačila obveznosti, zapadlih v preteklih obdobjih mirovanja odplačil glavnice. Prav tako so se začela dogovarjanja o prevzemu ustreznega deleža obveznosti iz naslova Trade and Deposit Facility Agreement in New Financing Agreement iz leta 1988, ki se nanašata na zadnji paket restrukturiranja jugoslovanskih obveznosti do konzorcija tujih poslovnih bank. Slovenski strani je ta skupina upnikov postavila nesprejemljivo zahtevo, da namreč od skupnega jugoslovanskega restrukturiranega dolga, ki znaša še 4,2 milijarde USD, prevzame odplačilo obveznosti v višini 1,2 milijarde USD. Ker glede na pogajalska izhodišča obeh strani ni bilo pričakovati, da bosta v doglednem času našli skupno sprejemljivo rešitev, je slovenska vlada v januarju 1994 sprejela odločitev, s katero je slovenskim subjektom naložila, da prenehajo odplačevati svoje obveznosti upnikom neposredno. Plačila - edina, ki jih je dolžniška stran doslej še nakazovala agentu upnikov - so se preusmerila na fiduciarni račun, ki ga je Banka Slovenije odprla pri eni izmed evropskih bank. Sredstva se bodo na tem računu zbirala do dokončnega dogovora s tujimi poslovnimi bankami o tem, kolikšen je pravzaprav slovenski delež celotnega dolga, ki so se ga solidarno zavezali vračati subjekti nekdanje Jugoslavije.

Stanje celotnega slovenskega zunanjskega dolga je znašalo dne 31.12.1993 1.873 milijonov USD. V ta znesek niso vključene obveznosti iz naslova Trade and Deposit Facility Agreement (glej zgoraj; te obveznosti pa so bile v celoti poravnane na fiduciarni račun v januarju 1994) in tisti del obveznosti iz naslova New Financing Agreement, ki se ne nanaša na končne slovenske uporabnike.

III. DENARNA POLITIKA

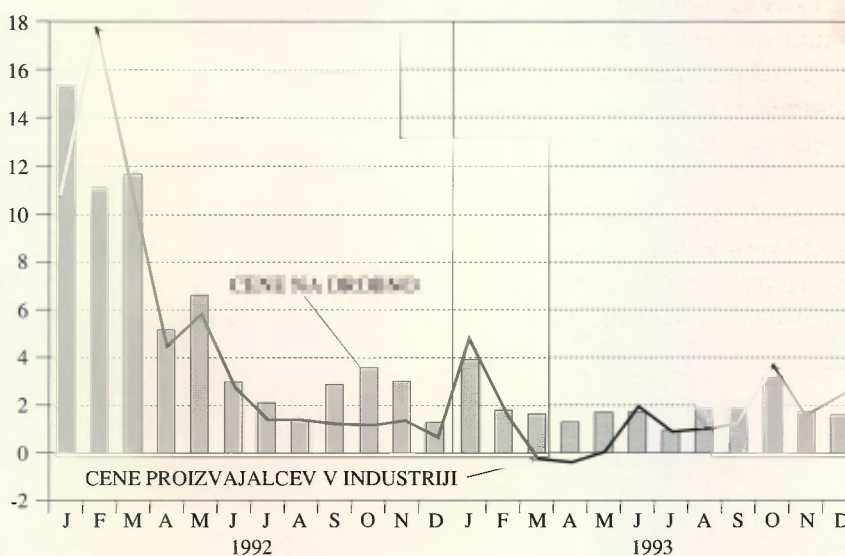
1. NAMERE IN USMERITVE DENARNE POLITIKE

Stopnje rasti cen na drobno so se v letu 1992 od začetnih 15% mesečno v začetku drugega polletja znižale na 2% mesečno. Hitro zniževanje inflacijskih stopenj je povzročalo realno naraščanje povpraševanja po denarju. Ob dokaj stabilnem razmerju denarja v obtoku do primarnega denarja je to pomenilo več prostora za izdajanje primarnega denarja. Ob prehodu v leto 1993 je po daljšem obdobju zmanjševanja ponovno porastel realni obseg transakcij, kar je tudi vplivalo na realno povečanje povpraševanja po denarju.

Glavni namen denarne politike v letu 1993 je bil nadaljnje umirjanje stopnje rasti cen. Posredni cilj denarne politike pa je bil, podobno kot v letu 1992, na podlagi analize povpraševanja po denarju in multiplikatorja potrebna količina primarnega denarja. Druge cilje, predvsem primeren tečaj tolarja in zniževanje ravni obrestnih mer, je Banka Slovenije podprla s posameznimi ukrepi le, kolikor je to omogočal načrtovani denarni okvir, torej doseganje primarnega cilja.

Zaradi visoke stopnje negotovosti, ki je še vedno značilna za slovensko gospodarstvo, sta bila denar in primarni denar v letu 1993 vsakokrat načrtovana le za en mesec vnaprej.

Slika 2: Cene (mesečne stopnje rasti v %)

Vir: Zavod RS za statistiko.

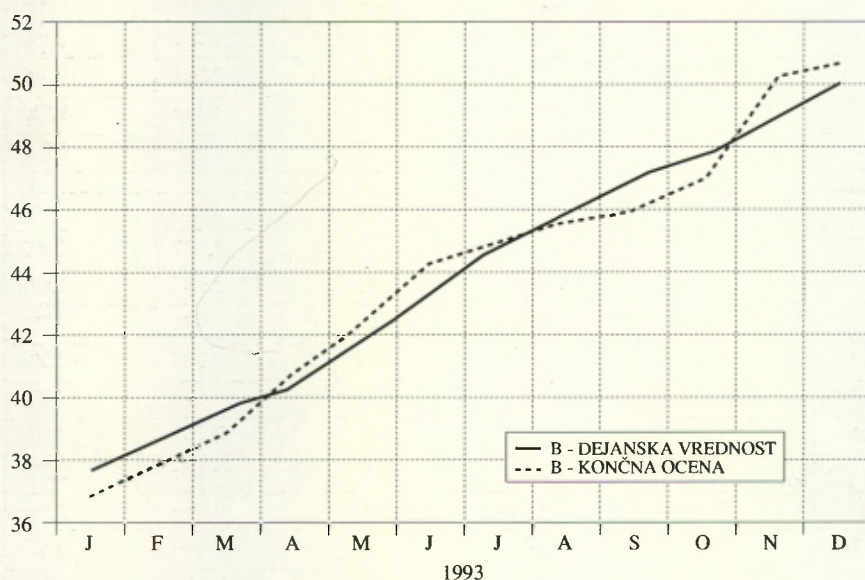

V začasnih ocenah potrebnega primarnega denarja, po katerih se Banka Slovenije ravna pri izvajanju denarne politike v posameznih mesecih, so upoštevane spremembe stopenj rasti cen na drobno, dosežene v predhodnih zaporednih dveh mesecih. Vpliv realnih sprememb transakcij na povpraševanje po denarju je upoštevan s časovnim zamikom, običajno enomesečnim. Začasne ocene za posamezne mesece so naknadno, ko so na razpolago dejanski podatki o obsegu transakcij, popravljene v končne ocene. S takšnim načinom določanja mesečnih ciljev primarnega denarja je bila v letu 1993 zagotovljena ustrezna omejitvena naravnost denarne politike.

Stopnje rasti cen na drobno v posameznih mesecih so se pretežno gibale na ravni povprečne mesečne stopnje rasti, ki je v letu 1993 znašala 1,7%. Odstopanja navzgor so bila bolj izrazita v mesecih januarju in oktobru, navzdol pa v aprilu in juliju. Zaradi enakomernih mesečnih inflacijskih stopenj je bila v letu 1993 obtočna hitrost denarja neprimerno bolj stabilna kot je bila še v predhodnem letu. Realno povečano povpraševanje po denarju je tako pretežno izhajalo iz realnega povečanja obsega transakcij.

Razmerje med denarjem in primarnim denarjem, izraženo z multiplikatorjem, je bilo v celem letu 1993 zelo stabilno. To velja, če je multiplikator izračunan iz denarnih agregatov, ki so izračunani kot mesečna povprečja dnevni stanj. Takšen izračun pa je bolj primeren kot izračun, ki bi temeljil na končnih mesečnih podatkih, ne samo zaradi stabilnejšega razmerja med denarjem in primarnim denarjem, ampak tudi zato, ker izvajanje denarne politike znotraj posameznih mesecev dejansko poteka na podlagi dnevni podatkov.

Slika 3: Gibanje primarnega denarja v letu 1993 (stanja v mlrd SIT)

Drseča trimesečna povprečja, izračunana iz mesečnih povprečij dnevni stanj.

Vir: Banka Slovenije.

Podobno kot v letu 1992, tudi v letu 1993 Banka Slovenije ni zagotavljala avtomatične monetizacije občasnih presežkov ponujenih deviz na deviznem trgu, tako kot tudi ni avtomatično zagotavljala deviz pri presežnem povpraševanju. Kljub temu so bili učinki deviznih transakcij Banke Slovenije s tujino najpomembnejši tok izdajanja primarnega denarja. Povečanje neto tuje aktive Banke Slovenije za 27,1 milijarde tolarjev je posledica povečanja deviznih rezerv za 54,5 milijona USD, prevzema obveznosti do Mednarodnega denarnega sklada od bivše SFRJ ob včlanitvi Slovenije v to mednarodno finančno organizacijo v višini 25,3 milijona USD, odplačila dela te prevzete obveznosti in dodatnega vplačila rezervne tranše pri Mednarodnem denarnem skladu, skupaj 39,8 milijona USD, ter preračuna tujih valut v tolarje (torej tečajnih razlik).

Povečanje terjatev Banke Slovenije do državnega sektorja izhaja iz nastale terjatve na podlagi prevzete obveznosti Republike Slovenije do Mednarodnega denarnega sklada, ki jo Banka Slovenije vodi v svoji bilanci za račun Republike Slovenije. V letu 1993 zopet ni bilo odobrenih posojil za financiranje proračunskega primanjkljaja; Banka Slovenije je odkupila od proračuna Republike Slovenije le manjši del deviz iz najetega posojila v tujini za potrebe financiranja proračunskega primanjkljaja.

Tabela 4: Denar v obtoku, primarni denar in kreditni multiplikator (stanja v mio SIT, mesečne stopnje rasti)

Mesec	Denar v obtoku		Primarni denar		Kreditni multiplikator	
	znesek	st. rasti	znesek	st. rasti		st. rasti
	1	2	3	4	5	6
VII/92	53.645	7,3%	29.513	11,8%	1.819	-4,0%
VIII	61.362	14,4%	31.314	6,1%	1.964	8,0%
IX	65.723	7,1%	33.098	5,7%	1.987	1,1%
X	68.645	4,4%	32.998	-0,3%	2.083	4,8%
XI	69.858	1,8%	34.153	3,5%	2.048	-1,7%
XII	76.017	8,8%	36.532	7,0%	2.083	1,7%
I/93	78.073	2,7%	37.861	3,6%	2.085	0,1%
II	78.526	0,6%	38.847	2,6%	2.027	-2,8%
III	81.466	3,7%	39.639	2,0%	2.064	1,8%
IV	84.485	3,7%	40.553	2,3%	2.075	0,5%
V	85.032	0,6%	41.497	2,3%	2.065	-0,5%
VI	90.037	5,9%	43.665	5,2%	2.059	-0,3%
VII	96.310	7,0%	45.487	4,2%	2.105	2,3%
VIII	97.385	1,1%	46.178	1,5%	2.106	0,0%
IX	97.057	-0,3%	47.154	2,1%	2.053	-2,5%
X	100.677	3,7%	48.684	3,2%	2.066	0,6%
XI	100.383	-0,3%	48.622	-0,1%	2.066	0,0%
XII	107.080	6,7%	51.310	5,5%	2.086	1,0%

Opomba: Podatki so mesečna povprečja, izračunana iz dnevni podatkov.

Kreditni multiplikator je izračunan iz koeficientov, ki predstavljajo razmerja gotovine, rezerv bank in drugih vlog pri Banki Slovenije do knjižnega denarja bank.

Vir: Banka Slovenije.

Kljub temu, da so bili pri izvajanju denarne politike opravljeni številni posli z bankami, ki so pomenili izdajanje primarnega denarja in njegovo jemanje iz obtoka, je stanje terjatev do bank ob koncu leta skoraj nespremenjeno v primerjavi z začetkom leta 1993.

Jemanje primarnega denarja iz obtoka, prikazano v tabeli 5, je posledica predvsem preračuna bilančnih postavk, nominiranih v tujih valutah. Čeprav so se obveznosti Banke Slovenije nominalno povečale, to torej ni pomenilo realnega povečanja prostora za izdajanje primarnega denarja.

Povečanje in zmanjševanje količine denarja v obtoku, prikazano v tabeli 6 na podlagi konsolidirane bilance bančnega sistema, po eni strani pojasnjuje vzroke za povečanje količine denarja, po drugi pa prikazuje strukturne spremembe v bilancah bank, ki so nastale zaradi procesa prestrukturiranja bank, začete v letu 1993.

Tabela 5: Tokovi izdajanja in jemanja iz obtoka primarnega denarja (v mio SIT)

	Stanje 31.12.92	Spremembe po četrtletjih				Stanje 31.12.93
		I	II	III	IV	
Primarni denar	35.341	1.165	2.587	3.069	6.944	49.106
Rezerve bank	7.685	3.101	-1.754	1.793	1.723	12.548
Gotovina	24.183	-2.196	3.512	1.746	5.443	32.688
Vloge nebančnega sektorja	3.473	260	829	-470	-222	3.870
Izdajanje	95.914	4.903	23.604	-9.335	17.409	132.495
Neto tuja aktiva	70.769	-5.659	13.349	4.119	15.316	97.894
Terjatve do državnega sektorja	8.850	7.659	934	-163	1.319	18.599
Posojila in druge terjatve do bank	15.595	-228	9.444	-9.761	795	15.845
• lombardna posojila	152	868	2.388	-3.178	121	351
• likvidnostna in druga posojila	15.443	-1.096	7.056	-9.532	2.135	14.006
• reodkup	0	0	0	2.949	-1.461	1.488
Druge terjatve	700	3.131	-123	-3.530	-21	157
Jemanje iz obtoka	60.572	3.738	21.017	-12.404	10.465	83.389
Obveznosti v tuji valuti	7.590	-4.566	7.013	-5.342	3.812	8.507
Izdani vrednostni papirji	40.760	3.029	5.107	-4.863	6.352	50.385
Neto ostala pasiva	12.222	5.275	8.897	-2.199	301	24.497

Vir: Banka Slovenije.

Neto tuja aktiva bančnega sistema se je v letu 1993 zmanjšala, vendar je to posledica dveh po učinkih nasprotnih gibanj. Na podlagi gospodarskih odnosov s tujino, transakcij tako v tekočem kot tudi v kapitalnem delu plačilne bilance, se je količina denarja povečala za 55,3 milijarde tolarjev. Razlika v višini 64,7 milijarde tolarjev pomeni zmanjšanje neto tuje aktive bančnega sistema zaradi zmanjšanja terjatev bank do bivše Narodne banke Jugoslavije iz naslova deponiranih deviz. Del teh terjatev bank v višini 933,3 milijona DEM (preračunano po medvalutnih tečajih na dan 31.12.1992) je Republika Slovenija na podlagi zakona o poravnavanju obveznosti iz neizplačanih deviznih vlog priznala kot svoj dolg do bank.

Terjatve bančnega sistema do javnega sektorja so poleg tega v letu 1993 porastle tudi zaradi zamenjave slabih terjatev in plačanih potencialnih obveznosti bank v sanaciji z obveznicami Agencije za sanacijo bank in hranilnic z državnim jamstvom, in sicer v skupnem znesku 1390,6 milijona DEM.

Terjatve do podjetij in prebivalstva so se realno povečale za 25%. Povečanje količine denarja na tej osnovi pa je bilo v celoti nadomeščeno v okviru istega sektorja, in sicer z odtokom denarja v nedenarne vloge. Precejšnji so bili tudi strukturni premiki v okviru postavke "neto druga pasiva", saj je na podlagi sanacijskih ukrepov v bankah prihajalo do številnih preknjiženj na računih rezervacij za potencialne izgube in rezerv bank.

Tabela 6: Tokovi povečanja in zmanjšanja količine denarja v obtoku (v mio SIT)

	Stanje 31.12.92	Spremembe po četrtletjih				Stanje 31.12.93
		I	II	III	IV	
Denar (M1)	81.487	1.873	13.394	6.256	12.962	115.972
Knjižni denar PB	53.869	4.101	8.940	4.974	7.895	79.779
Knjižni denar BS	3.435	-32	942	-464	-376	3.505
Gotovina	24.183	-2.196	3.512	1.746	5.443	32.688
Povečanje	398.892	49.086	55.880	150.564	53.039	707.461
Neto tuja aktiva	127.545	8.743	-10.681	-14.918	7.413	118.102
Terjatve do javnega sektorja	23.098	12.622	33.440	121.910	16.492	207.562
Terjatve do podjetij in prebivalstva	247.754	27.472	32.228	42.928	29.115	379.497
Terjatve do drugih finančnih org.	495	249	893	644	19	2.300
Zmanjšanje	317.405	47.213	42.486	144.310	40.073	591.487
Nedenarne vloge	219.124	31.414	33.324	37.706	53.900	375.468
• podjetja in prebivalstvo	191.466	25.814	34.463	27.215	48.004	326.962
• javni sektor in DFO	27.658	5.600	-1.139	10.491	5.896	48.506
Vrednostni papirji	19.205	6.552	4.169	-3.821	3.219	29.324
Omejene vloge	7.021	1.244	1.703	-1.274	2.786	11.480
Neto druga pasiva	72.055	8.003	3.290	111.699	-19.832	175.215

Vir: Banka Slovenije.

Banka Slovenije je v letu 1993 uravnavala primarni denar z instrumenti, predvidenimi za uravnavanje količine denarja v obtoku, z instrumenti, predvidenimi za zagotavljanje splošne likvidnosti bank in hranilnic, ter z ukrepi s področja splošne likvidnosti bank pri plačevanju v tujino.

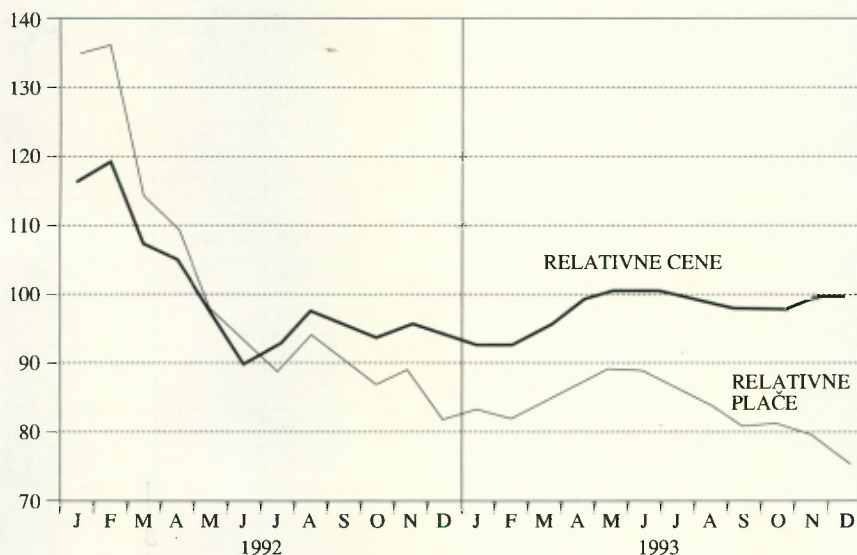
Izbor instrumentov denarne politike je bil predvsem odvisen od potreb po količini denarja, podrejeno pa tudi od drugih dejavnikov, predvsem od likvidnostnih razmer v bankah in od gibanja tečaja tolarja na deviznem trgu.

V letu 1993 je mogoče ločiti dve obdobji, v katerih so bili pogoji za izbor instrumentov denarne politike različni.

V prvem polletju je Banka Slovenije najpogosteje intervenirala s ponudbami lombardnih posojil. V ponudbah je na različne načine pogojevala na eni strani tečaje, po katerih so banke, ki so črpale ta posojila, morale odkupovati devize od podjetij oziroma jih od njih odkupovati, na drugi strani pa količino odkupljenih oziroma prodanih deviz. Te ponudbe posojil so bile po obsegu in rokih dospelosti določene v odvisnosti od potrebne količine primarnega denarja in od potrebe po nadomeščanju učinkov ob dospelosti izplačanih dvoječkov pa tudi učinka nakazila presežka prihodkov nad odhodki proračunu v mesecu juliju.

Namen pogojevanja tečajev ter obsega nakupov in prodaj deviz pri ponujenih lombardnih posojilih pa je bil vplivati na oblikovanje tečajev na deviznem trgu na ravni, ki bi pomenila ohranjanje konkurenčne sposobnosti slovenskih izvoznikov. Iz slike 4, ki prikazuje realni efektivni tečaj, je razvidno, da je bila konkurenčna sposobnost slovenskih izvoznikov, računana glede na spremembo relativnih cen na drobno, od meseca maja naprej na ravni povprečja predhodnega leta. Zmanjšanja konkurenčne sposobnosti slovenskih izvoznikov zaradi realne rasti plač v prvem četrtletju in v drugem polletju pa z ukrepi denarne politike ni bilo mogoče preprečiti.

Slika 4: Realni efektivni tečaj (indeksi 1992 = 100)

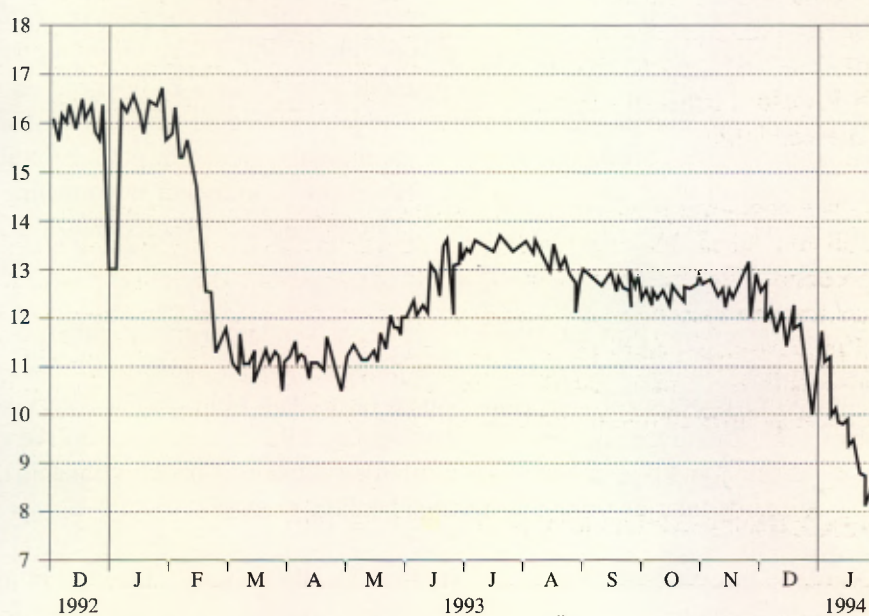
Efektivni devizni tečaj, deflacioniran z relativnimi cenami na drobno in z relativnimi plačami v industriji. Rast indeksa kaže rast vrednosti tujih valut in obratno.
Vir: Banka Slovenije.

V drugem polletju 1993 je Banka Slovenije začasno izdajala primarni denar, da bi lahko zmanjšala njegovo količino, ko je to potrebno zaradi dospelja obveznosti Banke Slovenije za izdane vrednostne papirje oziroma zaradi odkupa deviz od bank v sanaciji za poplačilo dospelih terjatev.

Skozi celo leto 1993 si je Banka Slovenije prizadevala za splošno znižanje ravni obrestnih mer v okviru denarnih možnosti. Osnovi za zniževanje obrestnih mer sta bili umiritev mesečnih stopenj rasti cen na drobno pod ravni 1,5% in izvedba ukrepov za sanacijo bank. Reprezentativna tržna obrestna mera, to je obrestna mera za posojila na medbančnem trgu (njen realni del, tako imenovani "r"), se je od začetnih 16,4% v januarju znižala na 12% v decembru, ob tendenci k nadaljnjemu zniževanju.

Slika 5: Obrestne mere na denarnem trgu (letne realne obrestne mere nad revalorizacijo (R) v %)

Vir: Banka Slovenije.

2. UPORABA INSTRUMENTOV DENARNE POLITIKE

Denarno politiko je Banka Slovenije izvajala z instrumenti, ki jih je izbirala glede na denarna gibanja. Primarni denar je izdajala in jemala iz obtoka zže v predhodnem letu uveljavljenimi instrumenti, z njihovo prilagoditvijo in z uvajanjem novih, če s prejšnjimi ni bilo mogoče doseči zastavljenih ciljev.

Obvezna rezerva

Obvezna rezerva sodi med najstabilnejše instrumente denarne politike, predpisana je za banke in hranilnice (vključno s hranilno-kreditnimi službami). Po denarni osamosvojitvi se je model pomembneje spremenil v aprilu 1992, od takrat pa le še v aprilu 1993 z manjšim popravkom v tehnični izvedbi.

Osnova za obvezno rezervo so vse tolarke vloge, prejeta posojila in obveznosti iz izdanih vrednostnih papirjev, izjema so le medbančne obveznosti. Stopnje obvezne rezerve se razlikujejo glede na ročnost: 12,5% za vloge na vpogled ali vezane do trideset dni, 3% za vloge, vezane od enaintrideset dni do enega leta, in 0,5% za vloge, vezane nad eno leto. Osnova za obvezno rezervo je vse leto naraščala, povprečno mesečno za 4,2%, nominalno se je povečala za 57% (od 14,3 na 21,1 milijarde tolarjev), realno pa za 30%. Struktura vlog se je spreminjala, za skoraj pet odstotnih točk se je povečal delež dolgoročnejših vlog, kar je posledica stabilnosti instrumenta in zaupanja v tolarško varčevanje. S spremembo strukture vlog se je povprečna stopnja obvezne rezerve znižala od 8,2% v januarju na 7,7% v decembru.

Obvezne rezerve so prav tako vse leto naraščale, vendar po nižji stopnji (povprečno za 3,1% mesečno). Na njihovo višino je vplival še posebni položaj banke v sanaciji, ki je z uvedbo sanacije v skladu z zakonskimi pooblastili od aprila začasno oproščena oblikovanja rezerv v višini, ki velja za druge obveznike. Zaradi njenega posebnega položaja je bila obveznost za rezerve v povprečju za 24% manjša in je od januarja, ko je znašala 14,3 milijarde (vključno z banko v sanaciji), porastla do konca leta na 15,7 milijarde tolarjev (brez upoštevanja banke v sanaciji).

Dosežene rezerve bank (povprečna sredstva na žiro računu, v blagajni in na posebnem računu) so od aprila do decembra v povprečju naraščale po 2,6-odstotni mesečni stopnji. Primanjkljaji v rezervah, ugotovljeni v sedmih mesecih (od 3,2 milijarde do 0,1 milijarde tolarjev), so posledica gibanj pri bankah v sanaciji in predsanaciji, ko gre za hranilnice pa zaradi dveh hranilnic, za kateri je uveden stečajni postopek. Predpisane rezerve so imele vse banke in hranilnice le v decembru, ob upoštevanju posebnega položaja banke v sanaciji. V drugih mesecih pa ni doseglo predpisanih rezerv pet bank, pet hranilnic in dvanajst hranilno kreditnih služb.

Devizni minimum

Za uravnavanje splošne likvidnosti v plačilih do tujine in izpolnjevanje obveznosti iz deviznih vlog prebivalcev imajo banke minimalno rezervo - devizni minimum v devizah ali likvidnih deviznih naložbah v tujini.

Metodologija izračuna deviznega minimuma je v letu 1993 ostala skoraj enaka kot leto poprej. Za pooblaščen banko se znesek deviznega minimuma določa mesečno glede na obseg plačilnega prometa s tujino (35% povprečnega mesečnega plačilnega prometa s tujino v zadnjih treh mesecih) in obseg deviznega varčevanja, v katero so vštete devizne vloge, s katerimi občani prosto razpolagajo (90% vpoglednih vlog, 75% vlog, vezanih do tri mesece, 35% vlog, vezanih nad tri mesece do enega leta, in 5% vlog, vezanih nad eno leto). Od julija so tudi devizne vloge tujih fizičnih oseb izenačene z vlogami domačih fizičnih oseb.

V letu 1993 so banke izpolnjevale devizni minimum z devizami na računih v tujini, z gotovino in čeki, z medbančnimi deviznimi terjatvami in z blagajniškimi zapisi Banke Slovenije v tujem denarju. Od marca so upoštevane tudi naložbe v prvovrstne tuje vrednostne papirje, od avgusta pa tudi posebne pravice do nakupa deviz.

Devizni minimum vseh bank se je v letu 1993 povečal za 390 milijonov ECU in je konec leta znašal 897 milijonov ECU. Banke so devizni minimum praviloma presegale, zadnji dan v letu za 228 milijonov ECU. Banki v sanaciji sta začasno delno oproščeni oblikovanja deviznega minimuma po pravilih, ki veljajo za druge banke. Poleg deviznega minimuma morajo banke zagotavljati tudi neto devizno pozicijo, to je razliko med deviznimi dobroimetji banke in njeno kratkoročno zadolžitvijo v tujini. Od marca neto devizna pozicija ne sme biti za več kot 15% pod deviznim minimumom.

Blagajniški zapisi Banke Slovenije

V letu 1993 je Banka Slovenije nadaljevala z izdajanjem v predhodnem letu uvedenega lastnega blagajniškega zapisa v tujem denarju in dvodelnega blagajniškega zapisa ter izpopolnila vpisovanje tolarskih blagajniških zapisov za banke in hranilnice z izrazito kratkoročno naravnostjo. Razen dvodelnega so vsi zapisi izdani v nematerialni obliki.

Blagajniški zapis v tujem denarju je prenosljiv imenski vrednostni papir, ki ga lahko kupujejo banke in prek njih tudi vse druge pravne osebe. Namen zapisa se v letu 1993 ni spremenil, z njim centralna banka uravnava ponudbo deviz na deviznem trgu, s prodajo teh zapisov absorbira devize z deviznega trga in pri presežni ponudbi deviz vpliva na tečaj. Ponudba za vpis je stalna, vplačajo in izplačajo se v DEM, od maja pa tudi v USD.

Obseg vpisanih blagajniških zapisov je odvisen od obrestne mere, ki se spreminja glede na gibanja obrestnih mer na tujih denarnih trgih, in od razpoložljivosti deviz pri potencialnih vlagateljih. Konec leta je bilo vpisanih za 566 milijonov DEM in 17 milijonov USD zapisov, od tega jih je bilo 85% v lasti bank. Od začetka leta se je stanje vplačanih blagajniških zapisov znižalo za 37 milijonov DEM in povečalo za 15 milijonov USD. Za banke je ta vrednostni papir še posebej zanimiv, saj se všteva v devizni minimum, lahko ga zastavijo za lombardna in likvidnostna posojila ali začasno prodajo Banki Slovenije pri njenih posegih na odprtem trgu.

Dvodelni blagajniški zapis je prinosniški kratkoročni vrednostni papir. Z njegovo izdajo je centralna banka razširila možnost vlaganja v centralnobančne vrednostne papirje, saj ga lahko kupujejo banke in prek njih vse pravne in fizične osebe. Zapis je sestavljen iz tolarskega in deviznega dela. Kupec ga na primarnem trgu v celoti vplača v tolarjih z diskontom za realne obresti, na sekundarnem trgu pa se lahko trguje ločeno z vsakim delom. Za ohranjanje realne vrednosti je za tolarski del določena tekoča revalorizacija, ki se izplača ob dospelosti skupaj z glavnico v tolarjih, devizni del pa se izplača v tujem denarju, kar ohranja njegovo realno vrednost.

Z dvodelnim blagajniškim zapisom centralna banka širi prostor za posege na odprtem trgu. Ker ga lahko kupujejo tudi občani in podjetja, je z njim nebančnemu sektorju ponujena priložnost za varno in donosno naložbo. V letu 1993 so bile izdane štiri nove serije, vpisani pa so bili tudi še zapisi iz serije, izdane v prejšnjem letu. Z vsemi serijami je bilo skupaj vplačanih 19,9 milijarde tolarjev, izplačanih pa je bilo za tri dospele serije 7,8 milijarde tolarjev. Uporaba tega instrumenta je omogočila umik 12,1 milijarde tolarjev primarnega denarja, na podlagi tega pa je bilo možno uresničevati zastavljene cilje denarne politike z instrumenti odprtega trga.

Blagajniške zapise v tolarjih vpisujejo banke in hranilnice na podlagi stalne ponudbe, pri kateri so se v letu 1993 spreminjale le obrestne mere.

Banke lahko vpisujejo dvodnevne in dvanajstdnevne zapise. Pri dvanajstdnevnih lahko črpajo likvidnostno posojilo v višini vplačanega zneska tri delovne dneve, po enaki obrestni meri, kot velja za blagajniški zapis. V začetku leta je bil večji vpis dvodnevni blagajniških zapisov, ker banke niso želele presežne likvidnosti ponujati bankam v sanaciji in v predsanaciji. Zaradi povečanega zaupanja v sanacijo bank so banke v večji meri ponujale presežno likvidnost na medbančnem denarnem trgu, z večjim donosom, zato je zanimanje za zapise centralne banke manjše.

Hranilnice kažejo večje zanimanje za naložbe v blagajniške zapise Banke Slovenije, ker imajo manj možnosti za varno nalaganje občasni presežkov, saj ne morejo sodelovati na večernem medbančnem trgu. Vse leto so hranilnice lahko vpisovale sedemdnevne in štirinajstdnevne blagajniške zapise, pri katerih so se spreminjale le obrestne mere. V vsem letu so hranilnice vpisale za 2,1 milijarde tolarjev sedemdnevnih in za 2,3 milijarde tolarjev štirinajstdnevnih blagajniških zapisov, največ v prvem polletju in decembra.

✓ Likvidnostna posojila

Splošno likvidnost bančnega sistema nadzira Banka Slovenije zlasti z likvidnostnimi posojili, ki jih daje bankam na podlagi lastnih blagajniških zapisov in obveznic Republike Slovenije prve in druge izdaje. V letu 1993 so bila likvidnostna posojila najbolj pogosto uporabljeni instrument denarne politike, razširile so se vrste in načini uporabe teh posojil. Vsa likvidnostna posojila so povprečno dnevno v letu 1993 znašala 14,6 milijarde tolarjev, od tega posojila za banke v sanaciji in v predsanaciji 12 milijard, posojila čez noč pa 2,6 milijarde tolarjev.

Likvidnostna posojila čez noč so dostopna vsem bankam neto dolžnicam v medbančnem posojanju denarja in jih smejo banke uporabiti le za izpolnjevanje svojih obveznosti, ne smejo pa jih posojati drugim. Odobrena so na večernem medbančnem denarnem trgu, na katerem Banka Slovenije redno sodeluje in s posegi omogoča, da imajo banke potrebne rezerve za izpolnjevanje svojih obveznosti. Banka Slovenije je s posojili čez noč intervenirala v omejenih zneskih, vendar je kljub temu vplivala na znižanje obrestnih mer na medbančnem denarnem trgu. Obrestna mera se je znižala realno (nad R) od 16% konec leta 1992 na 11% konec leta 1993. V maju in juniju je Banka Slovenije ponudila bankam dodatna ugodna posojila čez noč, ki so bila pogojevana s prodajo deviz podjetjem.

Posebna likvidnostna posojila, namenjena le bankam v sanaciji in v predsanaciji, so bila odobrena za en dan ali za štirinajst dni z obrestno mero, ki je višja kot za posojila čez noč. Banki v sanaciji sta skladno z odločbo o sanaciji prejeli tudi dodatno kratkoročno posojilo, največ za eno leto, na podlagi vnovčenih potencialnih obveznosti, ki so bile ob sanaciji prenešene na Agencijo za sanacijo bank in hranilnic in za katere je ta izdala obveznice Republike Slovenije. Z uvedbo teh posojil se je zmanjšala zadolžitev bank z drugimi vrstami likvidnostnih posojil. Posojila bank v sanaciji se zmanjšujejo tudi zaradi odločitve Ministrstva za finance, da prosta sredstva proračuna nalaga predvsem v banke v sanaciji in predsanaciji.

✓ Lombardna posojila

Drugi najpogosteje uporabljeni instrument uravnavanja količine denarja v obotoku so bila v letu 1993 lombardna posojila. Banke so tako posojilo dobile na licitaciji ali prek stalne interventne ponudbe. V času črpanja posojila so banke zastavile blagajniške zapise Banke Slovenije v tujem denarju in zakladne menice Republike Slovenije. Z vsemi oblikami lombardnega posojila je Banka Slovenije v letu 1993 izdala za 24,8 milijarde tolarjev primarnega denarja, z vračili pa vzela iz obtoka 24,6 milijarde tolarjev.

Lombardna posojila z neposredno ponudbo so banke lahko najele v okviru ponujene vsote v višini zastavljenih vrednostnih papirjev. Glede na denarna gibanja in zastavljene cilje denarne politike so bili dodatni pogoji zanje različni. Bankam je bilo ponujeno, da licitirajo: tečaj, po katerem so bile pripravljene prodajati podjetjem devize ali od njih kupovati devize v določenem obdobju in določenem obsegu; odstotek (obseg) za nakup deviz od podjetij ali prodajo deviz podjetjem v določenem obdobju po določenem tečaju; čas (dneve) črpanja posojila ob določenem tečaju za nakup ali prodajo deviz podjetjem v času črpanja posojila.

Najintenzivnejša je bila uporaba tega instrumenta v maju, ko je bilo izdano prek 2,8 milijarde tolarjev, nekoliko manj pa v prvih dveh mesecih leta. V prvem polletju je centralna banka s tem instrumentom izdajala primarni denar in vplivala na tečaj, v drugi polovici leta, zlasti v juliju, pa je s tem instrumentom jemala denar iz obtoka in tako ublažila denarne učinke nakazila 3,5 milijarde tolarjev svojega presežka prihodkov nad odhodki proračunu. Od avgusta se ta instrument, razen konec novembra, ni več uporabljal. Prek licitacij je bilo v letu 1993 posredovano bankam za 18,6 milijarde tolarjev lombardih posojil, za večino ob pogoju prodaje deviz podjetjem.

Interventno lombardno posojilo je neprekinjena ponudba vsem bankam, ki lahko dobijo likvidna sredstva kadarkoli za pet dni v določenem odstotku zastavljenih vrednostnih papirjev, ki je znašal do oktobra 2,5% in od novembra 1,7%. V času črpanja posojila je morala banka kupovati devize od podjetij ali prodajati devize podjetjem po tečaju, navedenem v ponudbi. Tečaj se je pogosto spreminjal in so bile banke o njem obveščene s spremembo ponudbe. Tudi ta posojila so bila največ v rabi v prvem polletju in od septembra do novembra. V marcu in aprilu so bila zelo pomemben tok izdajanja primarnega denarja, dosegla so po 1,1 milijarde tolarjev mesečno.

Začasni nakup blagajniških zapisov

Konec novembra in vse dni decembra je Banka Slovenije posegala z začasnim nakupom blagajniških zapisov v tujem denarju in z njihovim obveznim povratnim odkupom po sedmih oziroma desetih dneh. Na neposredne ponudbe centralne banke so se banke odzivale tako, da so ponujale realno letno obrestno mero, ki so jo bile pripravljene plačati za dobljeno posojilo. To je bil glavni in redni instrument, s katerim je Banka Slovenije intervenirala v decembru, zato je bilo zanimanje bank večje od ponudbe vse dni v tem mesecu, razen konec leta, ko je bila likvidnost ugodna. V letu 1993 je bilo z začasnim nakupom izdanih 7,0 milijarde tolarjev, z obveznim povratnim odkupom pa vzetih iz obtoka 5,6 milijarde tolarjev primarnega denarja.

Posredovanje na deviznem trgu

Najpomembnejši tok izdaje primarnega denarja so bile tudi v letu 1993 devizne transakcije, pri čemer so bili uporabljeni tudi novi instrumenti, poleg že prejšnje leto uveljavljenega dokončnega nakupa in dokončne prodaje deviz še nakup deviz s pravico do povratnega nakupa in z obveznostjo povratnega odkupa. Banka Slovenije je kupovala in prodajala devize tudi prek plačilnega prometa za proračun, kupila je devize iz tujega posojila, prodala jih je po posebnem zakonu in kupila za poravnavo dospelega posojila. Vseh nakupov deviz je bilo za 869 milijonov DEM, kar je 60,1 milijarde tolarjev po tekočih tečajih, prodaj deviz pa je bilo za 534 milijonov DEM, to je 37,8 milijarde tolarjev po tekočih tečajih. V vsem letu je bilo torej za 335 milijonov DEM več nakupov deviz kot prodaj, kar pomeni 22,2 milijarde tolarjev neto izdanega primarnega denarja.

Nakup deviz je kot instrument izdaje primarnega denarja v letu 1992 zavzemal večino vseh deviznih posegov centralne banke, v letu 1993 pa le 3%. Banka Slovenije je devize kupovala na podlagi licitacij, pri katerih so banke ponujale tečaj, po katerem so bile pripravljene devize prodati. Banke, izbrane na licitaciji, so morale izpolniti dodatni pogoj, da so v določenem obdobju kupile devize od podjetij po zlicitiranem tečaju najmanj v znesku prodanih deviz. Banka Slovenije je kupovala devize po neposredni ponudbi v januarju in februarju ter enkrat v juliju. Kupljenih je bilo 28 milijonov DEM.

Na podlagi odprte ponudbe za nakup deviz so banke lahko prodale Banki Slovenije neomejeno količino deviz po do 5% nižjem tečaju od uradnega nakupnega. Na to ponudbo pri bankah ni bilo odziva.

Nakup deviz s pravico povratnega odkupa je Banka Slovenije uvedla v juliju, v obdobju neposredno pred prenosom presežka prihodka v proračun, zato zaradi preozkih denarnih okvirov ni zaživel. Uporabljen je bil desetkrat, banke, ki so sodelovale pri ponudbi, so licitirale tečaj za prodajo deviz, izpolniti pa so morale še pogoj odkupa deviznih pritokov od podjetij v določenem obdobju in v določenem odstotku od prodanih deviz. Prodanih je bilo 29,7 milijona DEM in v tej višini so bile tudi izdane pravice za povratni odkup deviz pri Banki Slovenije v roku enega leta. Le ena banka je svojo pravico vnovčila, tako da znaša potencialna obveznost centralne banke za prodajo še 28,2 milijona DEM. Te pravice se bankam v določenem odstotku upoštevajo v izpolnjevanju deviznega minimuma.

Nakup deviz z obveznim povratnim odkupom je prav tako nov instrument, uveden v letu 1993 in uporabljen v obdobju od julija do novembra. Banke so licitirale obseg (odstotek) za nakup deviznih pritokov od podjetij v določenem obdobju po lastnem tečaju ali pa tečaj za obvezni povratni odkup deviz. Na licitaciji izbrane banke so prodale devize po ameriški metodi, obvezno pa so morale devize odkupiti v roku, navedenem v ponudbi. S tem instrumentom je bilo v letu 1993 kupljenih in povratno odkupljenih 256,4 milijona DEM.

Največ deviz je Banka Slovenije v letu 1993 kupila zaradi plačila dospelih likvidnostnih posojil od banke v sanaciji in od banke v predsanaciji. Banki sta za zavarovanje prejetih likvidnostnih posojil zastavili devize, ki jih je Banka Slovenije odkupila, če posojilo ni bilo poravnano ob dospelosti. Kupljenih je bilo 537,8 milijona DEM in s tem poravnanih za 37 milijard tolarjev likvidnostnih posojil.

S prodajo deviz bankam je centralna banka jemala denar iz obtoka v novembru in še prej od marca do junija. Banka Slovenije je prodajala devize z licitacijo tečaja in od maja z ameriško metodo izbora. Prodala je 76,6 milijona DEM in vzela iz obtoka 5,4 milijarde tolarjev (po tečaju v mesecu prodaj).

Z opravljanjem poslov za Republiko Slovenijo je Banka Slovenije v letu 1993 vzela iz obtoka 12,7 milijarde tolarjev.

Obrestne mere Banke Slovenije

V prizadevanjih za splošno znižanje obrestnih mer in na podlagi umirjanja inflacije je Banka Slovenije v letu 1993 zniževala obrestne mere postopno glede na gibanja na denarnem trgu doma in v tujini. Delovanje centralne banke in njenih instrumentov je vplivalo predvsem na zniževanje obrestnih mer bank na medbančnem denarnem trgu. V maju je Banka Slovenije znižala splošno eskontno mero od 25% na 18% letno. Sočasno so se znižale obrestne mere za lombardna posojila, ki so vezane na eskontno mero, na 19% letno.

Znatno so se znižale obrestne mere za likvidnostna posojila, zlasti za posojila čez noč (od realno 11,0% letno v januarju 1993 na realno 6,5% letno prve dni januarja 94). Ta obrestna mera pomeni za banke spodnjo mejo za medbančna posojila in vsaka nadaljnja sprememba povzroči znižanje pri bankah. Povprečna tehtana realna obrestna mera (nad R) na medbančnem denarnem trgu se je od decembra 1992, ko je znašala 15,8%, do decembra 1993 znižala na 11,7%.

Obrestne mere za blagajniške zapise je Banka Slovenije zniževala skladno s cilji denarne politike, med katerimi je tudi posredni vpliv na splošno znižanje bančnih aktivnih obrestnih mer.

Nadzor nad izvajanjem ukrepov denarne politike

S posrednim in neposrednim nadzorom Banka Slovenije preverja, ali se ukrepi in sklepi denarne politike izvajajo v bankah in hranilnicah na predpisani način in ali so upoštevani in izpolnjeni pogoji in pravila, določeni v neposrednih ponudbah pri posegih na odprtem trgu.

Posredni nadzor izvaja Banka Slovenije neprekinjeno prek poročil in dokumentacije, ki jih prejema od bank in hranilnic, občasno pa jih preverja tudi v bankah. S posrednim nadzorom izvajanja ukrepov je bilo v letu 1993 ugotovljenih 48 nepravilnosti v sedmih bankah, petih hranilnicah in petnajstih hranilno-kreditnih službah. Največ (30) nepravilnosti je bilo povezanih z nedoseženo obvezno rezervo, druge nepravilnosti pa se nanašajo na napačno ugotovljeno osnovo za obvezno rezervo, nepravilno sestavljena poročila in na neizpolnjene pogoje pri neposrednih ponudbah Banke Slovenije. Izdanih je bilo 21 odločb in izrečenih 46 ukrepov. Zaradi ugotovljenih kršitev pri izpolnjevanju deviznega minimuma in neto devizne pozicije so bili izrečeni ukrepi šestim bankam. Med ukrepi prevladujejo ustavitve kreditiranja, plačilo zamudnih obresti, predlog za suspenz odgovornega delavca.

Z neposrednim nadzorom je bilo v dveh bankah dodatno preverjeno, ali je osnova za obvezno rezervo pravilno izračunana. V obeh so bile ugotovljene dodatne nepravilnosti in izrečeni so bili ustrezni ukrepi.

IV. SANACIJA BANČNEGA SISTEMA

Z nastankom samostojne države Republike Slovenije so se pričele prve aktivnosti za sanacijo bank, ki so bile v tem času pravzaprav edini finančni posrednik. Zato je bila v Banki Slovenije opravljena prva groba analiza stroškov finančnega posredovanja, ki je pokazala veliko neučinkovitost bančnega sistema. Pri iskanju vzrokov za takšno stanje je bilo ugotovljeno, da največje breme predstavljajo:

- v preteklosti nastala slaba posojila, katerih obseg se je po osamosvojitvi Slovenije še povečal, ker so bili dolžniki tudi v drugih državah bivše Jugoslavije,
- devizne vloge prebivalstva, ki so bile v skladu s politiko bivše NBJ deponirane pri njej, tako da je tudi v tem primeru dolžnik ostal izven sodne pristojnosti RS,
- preveliki operativni stroški bank predvsem zaradi prevelikega števila zaposlenih v bankah in neracionalno organizirane mreže.

Izpolnjevanje kapitalske ustreznosti je bilo temeljni kriterij pri oceni obsega potrebne sanacije. Po nerevidiranih podatkih za 31.10.1991 je bil kapital slovenskih bank ohranjen le v višini 24,1% skupnega kapitala. V primerjavi z letom 1990 se odstotek erozije kapitala za cel bančni sistem ni bistveno povečal. V letu 1990 je bilo ohranjenega namreč 25,6% kapitala. Struktura bank po solventnosti se od leta 1990 po navedenih podatkih ni bistveno spremenila. Po stanju na dan 31.10.1991 je bil odstotek ohranjenosti kapitala po bankah naslednji: 6 bank v višini od 90% do 100%, 5 bank v višini od 70% do 90%, 7 bank v višini od 35% do 70%, 5 bank v višini od 0% do 35%, 2 banki pa sta bili tehnično nesolventni. Ob koncu leta 1990 sta bili tehnično nesolventni isti banki kot v letu 1991.

V času do pričetka prave sanacije je Banka Slovenije v problematičnih bankah uvedla predsanacijske ukrepe, katerih namen je bil pripraviti vse potrebno za pričetek postopka sanacije. Zaradi tega je v takšne banke tudi postavila svoje pooblaščenca, ki so kontrolirali in izvajali kreditno politiko in predvsem obseg in vrsto operativnih stroškov.

Sanacija bank poteka na podlagi Zakona o predsanaciji, sanaciji in likvidaciji bank (Zakon o sanaciji bank), sprejetega 25.6.1991, in s tem povezanimi podzakonskimi akti, predvsem uredbo vlade o ustanovitvi Agencije RS za sanacijo bank in hranilnic (8.10.1991; 1.8.1992; 10.8.1993). Materialni okvir sanacije določa nekaj zakonov, ki v širšem pogledu vplivajo na materialni položaj vrste bank v Sloveniji, zlasti tistih, za katere je ali pa bo uveden postopek sanacije. Pri tem lahko omenimo Zakon o jamstvu Republike Slovenije za obveznice, izdane zaradi sanacije bank, Zakon o nadomestitvi terjatev bank do NBJ iz naslova zamrznjenih deviznih depozitov občanov z obveznicami Republike Slovenije, pa tudi Zakon o sanaciji slovenskih železarn in Zakon za pokrivanje terjatev slovenskih podjetij do Iraka, Kube in Angole. Banka Slovenije, ki je po tej zakonodaji pobudnik sanacijskih postopkov, se je skupaj z Agencijo za sanacijo bank in hranilnic odločila za postopno uvajanje teh postopkov v posameznih bankah v obsegu in dinamiki, ki ju opredeljujejo tekoče stanje v posameznih bankah, razpoložljivi okvir javnega dolga, predvidenega za ta namen, in denarni okvir državnega proračuna za servisiranje tega javnega dolga. Odločba o uvedbi sanacijskega postopka v posamezni banki sloni na oceni finančnega stanja v tej banki, v kateri so opredeljene vse pomembne bilančne in izvenbilančne kategorije, na način in po postopku, določenem v Zakonu o sanaciji bank. V prvih primerih uvedbe sanacijskega postopka je bil izbran delno popravljen način in instrumentarij, kakršen je bil uporabljen v drugih državah (v Španiji):

- odpis tekoče izgube v breme kapitala,
- nadomestitev slabe (bilančne in izvenbilančne) aktive bank z obveznicami agencije na podlagi jamstva RS,
- prenos te aktive z delom pasive na agencijo v obliki podrejenih terjatev bivših lastnikov in
- dokapitalizacija banke in prenos lastništva na agencijo.

Z izdajo odločbe prenehajo v bankah pristojnosti dotedanjega vodstva, organov upravljanja in nadzora ter vsa pooblastila, kakor tudi pravice dotedanjih delničarjev (ustanoviteljev), ki so izhajale iz kapitalskih vlog, ki so bile delno uporabljene za odpis izgube banke, delno pa se prenašajo na agencijo kot podrejena terjatev delničarjev banke do ASBH. Ne glede na to, da je s takšnim postopkom sanacije izvedeno praktično tudi (začasno) poddržavljenje bank, so pobudniki in izvajalci sanacijskega procesa upoštevali, da se uspešna sanacija lahko opravi in konča le s ponovno privatizacijo bank. Ob tem in ob upoštevanju specifičnosti razlogov, ki so privedli do sanacije bank, ter majhnosti finančnega in kapitalskega prostora je bil ob izdaji sanacijskih odločb za Ljubljansko banko d.d. in Kreditno banko Maribor d.d. uveden poseben instrument podrejenih terjatev bivših lastnikov bank do agencijo, na podlagi katerega bo izdelan tudi model za ponovno uveljavljanje lastninskih pravic bivših delničarjev bank v sanaciji.

Sam proces sanacije bank v Sloveniji se je začel z odločbama Banke Slovenije o sanaciji Ljubljanske banke d.d. dne 27.1.1993 in Kreditne banke Maribor d.d. dne 30.3.1993. V skladu z odločbama je agencija imenovala upravi obeh bank, ki sta zadolženi in odgovorni za operativno izvedbo sanacije, izbrani sta bili komisiji in določni roki za izvršitev popisa terjatev in potencialnih obveznosti, ki so bile prenešene na agencijo. Agencija je v letu 1993 izdala in navedenima bankama izročila obveznice v skupni vrednosti 1.390,6 milijona DEM. Celotni prihodki obresti iz tega naslova so v letu 1993 znašali 7.128 milijonov tolarjev.

V drugi polovici leta je pričela Banka Slovenije predhodne postopke za sanacijo še tretje banke, LB Komerzialne banke Nova Gorica d.d. Banka Slovenije je nameravala sanacijo te banke izvesti drugače kot v prejšnjih primerih, in sicer s hkratno sanacijo in privatizacijo. S tem namenom je objavila dne 17.7.1993 javni razpis za prevzem banke, v katerem je država kot svoj prispevek ponudila, da slabe terjatve banke očisti do ravni, ko bi kapital banke znašal nič, medtem ko bi potencialni vlagatelji prevzeli banko z vplačilom dodatnega kapitala. Tega postopka žal ni bilo mogoče uspešno izpeljati in zato je bil tudi za to banko uporabljen isti model sanacije kot v prvih dveh primerih.

Zamenjava slabe aktive bank z obveznicami agencije prinaša bankam v sanaciji razrešitev problema nesolventnosti in delno izboljšanje dohodkovnega položaja, ne razrešuje pa na kratek rok likvidnostnih težav in bilančnih strukturnih nesorazmerij, ki so in bodo mnogo bolj izrazita v manjših bankah. Zaradi teh strukturnih neskladij, visokega deleža dolgoročnih državnih papirjev z valutno klavzulo v celotni aktivi banke, so banke zaradi svoje "dolge" pozicije mnogo bolj občutljive in izpostavljene valutnim tveganjem in tveganjem obrestnih mer.

Da bi sanacija bank potekala čim bolj uspešno, so bili v obeh bankah in v agenciji sprejeti nekateri institucionalni in organizacijski ukrepi. Strokovni svet agencije je junija 1993 sprejel program sanacije bank, ki postavlja jasne smernice za delovanje agencije, njeno organizacijo in cilje, smernice za izvajanje sanacije bank ter smernice za upravljanje aktive, prevzete od bank. Na podlagi tega dokumenta je Strokovni svet sprejel tudi merila in postopke za kreditiranje za banke v sanaciji, kodeks etičnega obnašanja agencije, napotke za razreševanje aktive ter kriterije za ocenjevanje uspešnosti uprave banke v sanaciji, ki so skupaj z organizacijskimi ukrepi v bankah pripomogli k boljšemu spremljanju in kontroli bank ter s tem k pravočasnemu vplivu na odločitve, predvsem na področju politike kreditiranja, upravljanja aktive in pasive ter zniževanja stroškov.

Predpisani postopki kreditiranja omejujejo pristojnosti bank na ravneh odločanja glede na višino naložbe v odnosu do jamstvenega kapitala, na tveganost naložbe in pa zavarovanja za naložbo, vse to z namenom, da bi "odpravili slabe kreditne navade". Zato imata banki kreditne odbore na več ravneh; za naložbe, ki predstavljajo več kot 3% jamstvenega kapitala, ter za vse dolgoročne naložbe pa trenutno ne moreta odločati brez soglasja agencije. Zelo je poudarjena ocena bonitete bančnega komitenta ter celotna izpostavljenost banke pri njem, z uporabo kodeksa etičnega obnašanja pa se izključuje povezanost "referenta" s "komitentom". Ker so v bankah kljub prenosu najslabših naložb na agencijo še vedno ostali slabi plasmaji, se ti v bankah obravnavajo ločeno, v posebnem organizacijskem delu in po posebnih postopkih, določenih v napotkih agencije za razreševanje slabe aktive. Ti so enaki za banke in agencijo, ko ta upravlja prevzeto slabo aktivo bank. Cilj je doseči kar največji iztržek, vendar tako, da se podjetje po možnosti prestrukturira, saj je na ta način možno ustvariti večje donose in večjo socialno korist kot pa z njegovo likvidacijo. Potrebno je poudariti, da sme banka prestrukturiranje takih podjetij izvajati le na podlagi ustrezne analize in ukrepov. Če so ta podjetja v družbeni lasti, mora prestrukturiranje potekati tudi v povezavi z njihovo privatizacijo.

Kriteriji za ocenjevanje uspešnosti uprave banke v sanaciji postavljajo bankam za temeljni cilj doseganje čim večjega operativnega pozitivnega denarnega toka, z omejitvami, kot so pozitivni rezultat bilance uspeha, izpolnjevanje denarnih zahtev Banke Slovenije, zmanjševanje zadolžitve pri centralni banki in na medbančnem trgu, zaostajanje črpanja novih posojil za obsegom izplačil in omejevanje osebnih dohodkov glede na rezultat bilance uspeha.

Najočitnejši del sanacije bank, ki ima tudi največji vpliv na vse finančne in organizacijske elemente banke, je ugotovitev obsega in vrste slabe aktive v posameznih bankah in njena izločitev iz bilanc bank ter prenos na agencijo. S tem postaja agencija največji posamični upnik v Sloveniji in tudi eden od ključnih nosilcev procesa prestrukturiranja realnega sektorja. Upravljanje te problematične aktive postaja torej ne samo ena od najpomembnejših dejavnosti agencije, temveč tudi eden od ključnih konceptualnih, organizacijskih, kadrovskih ter seveda materialnih elementov sanacije bank. Uspešnost ali neuspešnost pri upravljanju te aktive ima kombinirane učinke predvsem na dveh področjih: na področju lastninjenja in prestrukturiranja realnega sektorja ter pri zmanjševanju javnega dolga in s tem pri zmanjšanju obveznosti davkoplačevalcev za posredno in neposredno sanacijo bank. Uspešno razreševanje problematične aktive pa pomeni tudi povečevanje možnosti za hitri začetek ponovne privatizacije bank, ki naj bi potekala tudi preko podrejenih terjatev prejšnjih delničarjev bank.

Poslovanje bank v sanaciji je v letu 1993 pokazalo že prve pozitivne rezultate v bilanci stanja in bilanci uspeha, največji napredek pa je nedvomno dosežen v uravnoteženju denarnih tokov in zmanjševanju zadolžitve pri Banki Slovenije. Presežek morata banki usmeriti v oblikovanje splošnih rezerv za pokrivanje kreditnih tveganj, predvsem zaradi stalnega poslabševanja kakovosti obstoječega kreditnega portfelja (kar je odsev gibanja v okolju) kot tudi specifičnih rezerv zaradi že omenjenega valutnega tveganja in "dolge", neskladne strukture aktivnega dela svoje bilance.

Med pozitivne rezultate je treba prišteti tudi omenjene dosežke izvajanja kreditne politike, ki poleg spremenjene poslovne filozofije prinaša tudi izboljšanje strukture novih naložb bank. Zaradi že omenjene uskladitve višine naložb z novo kapitalsko ravniyo bank in potrebe po njihovi diverzifikaciji se sočasno zmanjšujejo naložbe pri velikih posojilojemalcih. Pri tem bosta banki, predvsem LB d.d., morali pridobiti pomoč državnih institucij, saj gre pri tovrstnih naložbah predvsem za državna in javna podjetja.

V okviru dejavnosti, povezane z izvajanjem procesov sanacije, vodita Banka Slovenije in Agencija za sanacijo bank in hranilnic tudi politiko prestrukturiranja celotnega bančnega sistema s ciljem zagotoviti njegovo večjo učinkovitost preprečevati potencialne monopolistične tendence. V okviru procesa sanacije poteka tudi postopna normalizacija oziroma razgraditev nekdanj vseobsegajočega sistema Ljubljanske banke.

V. DRUGI POSLI BANKE SLOVENIJE

1. POSLI ZA REPUBLIKO SLOVENIJO

Plačilni promet

Banka Slovenije opravlja plačilni promet in druge devizne posle za Republiko Slovenijo na podlagi zakona. V letu 1993 sta se tako obseg kot raznovrstnost poslov povečala, plačila so potekala po dvanajstih računih v različnih valutah, z nakazili, čeki, inkasi in dokumentarnimi akreditivi.

Z opravljanjem plačilnega prometa je bilo v letu 1993 proračunskim porabnikom prodanih za 193,9 milijona DEM deviz in kupljenih za 5,2 milijona DEM deviz. Plačila v tujino in pritoki deviz so obračunani po uradnih tečajih Banke Slovenije.

Posli z vrednostnimi papirji in vrednotnicami

Na podlagi pogodbe opravlja Banka Slovenije za državo posle v zvezi z izdajo upravnih in sodnih kolkov. Prav tako opravlja za državo vse strokovne in tehnične naloge, povezane s tobačnimi znamkami, vključno s hrambo in distribucijo.

Banka Slovenije je v letu 1993 z opravljanjem strokovnih in tehničnih nalog sodelovala pri izdaji vrednostnih papirjev države in pri prevzemu in obdelavi vnovčenih obveznic in dospelih kuponov. V letu 1993 je opravila vse tovrstne posle za blagajniške zapise za kritje izgub, za zakladne menice in zakladne zapise ter za obveznice za neizpolnjene devizne vloge.

Posli z najetimi tujimi posojili

Banka Slovenije je z Republiko Slovenijo sklenila agencijsko pogodbo, na podlagi katere vodi vse posle v zvezi s posojilom, ki ga je v višini 100 milijonov USD najela Republika Slovenija pri konzorciju tujih bank za financiranje proračunskega primanjkljaja. V letu 1993 je bilo posojilo črpano v višini 73 milijonov USD (v avgustu 18 in v decembru 55 milijonov USD). V skladu s pogodbo je bilo posojilo porabljeno za poravnavo obveznosti države do tujine, za prodajo bankam v sanaciji za plačilo obveznosti, za katere jamči država, za prodajo bankam na deviznem trgu in za prodajo Banki Slovenije. Za te namene je bilo od črpanega posojila v letu 1993 že porabljenih 55 milijonov USD, poraba 18 milijonov USD pa je prenešana v leto 1994. Iz tega posojila je Banka Slovenije neposredno odkupila 7 milijonov USD, odkup je bil usklajen z denarnimi okviri. Neporabljeno posojilo upravlja Banka Slovenije po merilih, ki veljajo za devizne rezerve, in po načrtu predvidenega črpanja.

2. NADZOR BANK IN HRANILNIC

Nadzor nad poslovanjem bank in hranilnic izvaja Banka Slovenije v skladu z določili Zakona o bankah in hranilnicah, Zakona o Banki Slovenije ter v skladu s sprejetimi sklepi in drugimi navodili, ki urejajo to področje.

Kontrolo poslovanja bank in hranilnic izvaja Banka Slovenije:

- s pregledom poročil in druge dokumentacije, ki jo dobi od banke oziroma hranilnice, ter s pregledom podatkov in druge dokumentacije, s katero razpolaga;
- s pridobivanjem odgovorov na pisno zastavljena vprašanja banki oziroma hranilnici ter
- z neposrednim vpogledom v poslovne knjige in drugo dokumentacijo v banki oziroma hranilnici.

Banka Slovenije je v letu 1993 opravila 30 zunanjih pregledov poslovanja, od teh 22 pregledov v bankah in 8 pregledov v hranilnicah. V tem številu niso zajeti pregledi v zvezi s sanacijo dveh bank in stečajem ene hranilnice. V večini primerov je šlo za celovite preglede poslovanja bank in hranilnic, v nekaj primerih pa tudi za pregled posameznih področij poslovanja.

Poleg zunanjega nadzora izvaja Banka Slovenije tudi redni nadzor vseh predloženih poročil in druge dokumentacije, ki ji jo banke in hranilnice pošiljajo (tako imenovane notranje preglede).

Banka Slovenije je v letu 1993 poostrila nadzor nad poslovanjem bank in hranilnic, saj je bila pri pregledih ugotovljena vrsta nepravilnosti in pomanjkljivosti, zlasti v na novo ustanovljenih hranilnicah. V teh primerih je Banka Slovenije izvedla potrebne ukrepe za odpravo ugotovljenih nepravilnosti.

Ena od pomembnih dejavnosti Banke Slovenije, ki poteka v okviru nadzora bank in hranilnic, je izdajanje dovoljenj in soglasij. Tako so v letu 1993 dobile dovoljenje za poslovanje tri banke, sedem bank je dobilo dovoljenje za razširitev predmeta poslovanja, izdani sta bili dve soglasji za predstavnštvi tuje banke (eno je bilo zavrnjeno) in štiri soglasja, da ima posamezni delničar lahko več kot 15% delnic s pravico upravljanja (dve sta bili zavrnjeni). Dovoljenje za poslovanje je dobila tudi ena hranilnica, dve tovrstni vlogi pa sta bili zavrnjeni.

Izdanih je bilo 16 soglasij za imenovanje direktorja, v.d. direktorja oziroma predsednika ali člana uprave, ena vloga pa je bila zavrnjena.

V letu 1993 so bile sprejete tudi spremembe Zakona o bankah in hranilnicah ter spremembe Zakona o predsanaciji, sanaciji, stečaju in likvidaciji bank in hranilnic, ki pomenijo predvsem uveljavitev strožjih kvantitativnih limitov poslovanja bank in hranilnic oziroma uskladitev z mednarodnimi standardi. Tako bodo morale tudi banke v Sloveniji od 1.8.1994 dosegati splošno sprejeto 8% stopnjo kapitalske ustreznosti.

Banka Slovenije je v letu 1993 sprejela tudi nove predpise o načinu izračuna kapitalske ustreznosti bank, o razvrščanju bilančnih terjatev in zunajbilančnih postavk ter o oblikovanju rezervacij za kreditna tveganja. Za izračun kapitalske ustreznosti bank in hranilnic se tako od vključno 31.12.1993 uporablja metodologija Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices iz Basla.

Spremembe pri razvrščanju terjatev in zunajbilančnih postavk so predvsem v znižanju odstotkov, ki se uporabljajo za računanje potencialnih izgub za terjatve, razvrščene v posamezne bonitetne skupine ob hkratni zaostritvi kriterijev za razvrščanje. Poleg tega se za slabe terjatve obvezno uporablja suspenz prihodkov, kar je prav tako novost glede na dosedanjo ureditev.

Pomembna novost je tudi obvezno knjigovodsko oblikovanje rezervacij za potencialne izgube. Banke so dosedaj namreč te rezervacije le izračunavale in jih odštevale od kapitala, poslej pa jih bodo dolžne tudi knjigovodsko oblikovati.

Poleg teh dejavnosti je v letu 1993 Banka Slovenije posvetila posebno pozornost uveljavitvi Slovenskih računovodskih standardov in v zvezi s tem pripravila nov kontni okvir za banke in hranilnice, ki je skupaj z računovodskimi standardi pričel veljati 1.1.1994.

Vse opisano delovanje naj bi uskladilo predpise z mednarodnimi standardi, kar daje tudi podlago za nadaljnji kakovostni premik v izvajanju nadzora nad bankami in hranilnicami.

Banka Slovenije je z enakim ciljem sprejela tudi program nadaljnega razvoja nadzora nad bankami in hranilnicami. Gre za reorganizacijo oddelka za nadzor bančnega poslovanja, za povečanje števila inšpektorjev za izvajanje nadzora v bankah in hranilnicah ter za pridobitev tujih svetovalcev za področja urejanja bančnega nadzora, analiz bančnega poslovanja ter izvajanja nadzora v bankah in hranilnicah.

3. REFORMA PLAČILNIH SISTEMOV

Banka Slovenije je v letu 1993 pričela s projektom reforme plačilnega sistema. Reforma bo temeljila na naslednjih načelih:

- centralna banka, ki je odgovorna za stabilnost finančnega sistema in za denarno politiko, mora imeti nadzor nad plačilnim prometom;
- sistem obračuna naj se zagotavlja prek računov poslovnih bank pri Banki Slovenije;
- pri storitvah plačilnega prometa je potrebno zagotavljati konkurenčnost in cenenost;
- odpraviti je treba administrativne omejitve glede načina plačevanja, institucij, ki opravljajo plačilni promet, in udeležencev;
- zagotoviti je treba visoko stopnjo zanesljivosti in varnosti plačilnega sistema;
- potrebno je ohraniti dosedanje tehnično učinkovitost sistema.

Z uveljavljanjem teh načel se bo spremenil dosedanji sistem, ki sloni na obveznosti opravljanja plačil prek Službe družbenega knjigovodstva (SDK). Poleg tega bo treba ločiti tudi nadzorno in davčno funkcijo od funkcije plačevanja prek žiro računov.

Reforma plačilnega sistema naj bi vodila v integracijo posameznih segmentov plačilnega sistema: drobnih plačil (retail payments), medbančnih plačil, transakcij na trgu vrednostnih papirjev in deviznih transakcij. Ustanovili naj bi tudi Zvezo za plačilni promet, ki bi delovala v okviru Združenja bank Slovenije in bi skrbela za uvajanje sodobnih tehničnih standardov ter za skladnost slovenskega plačilnega sistema s plačilnimi sistemi Evropske unije.

4. VZPOSTAVLJANJE STATISTIKE GOSPODARSKIH ODNOSOV S TUJINO

V letu 1993 je Banka Slovenije uvedla znatne spremembe v spremljanju gospodarskih odnosov s tujino. Cilj teh sprememb je bil razširitev sistema poročanja o odnosih s tujino, tako da so rezidenti dolžni poročati o stanjih vseh svojih imetij v tujini in obveznosti do tujine ter o vseh vrstah njihovih sprememb.

Poleg podatkov o stanju dolgoročnih posojil, najetih v tujini in odobrenih tujini, ter o kratkoročnih posojilih, zbira Banka Slovenije od 31. decembra 1992 tudi podatke o stanju neposrednih naložb v Sloveniji in v tujini, o stanju kratkoročnih komercialnih kreditov in stanje na računih v tujini, ki jih je odobrila Banka Slovenije.

S tem je bil oblikovan sistem poročanja, ki omogoča spremljanje vseh po veljavni zakonodaji dovoljenih tokov kapitala med Slovenijo in tujino. Poročanje za plačilnobilančno statistiko je bilo izpopolnjeno tako, da omogoča spremljanje transakcij s plačili prek računov nerezidentov pri domačih bankah in odprtih računov nebančnih sektorjev v tujini.

Vpeljane spremembe poročanja zagotavljajo zadostno kakovost podatkov o agregatnih gibanjih v odnosih s tujino ter poročanja Mednarodnemu denarnemu skladu. V bodoče si bo Banka Slovenije dosledno prizadevala zagotoviti pravilno poročanje posameznih obveznikov o njihovih poslih s tujino.

V letu 1993 je bilo torej dokončno opuščeno spremljanje poslov izvoza in uvoza blaga, ki je potekalo od sklenitve posamezne pogodbe, realizacije pogodbe z ustrezno carinsko deklaracijo, pa do plačila. Ta način se je namreč izkazal kot nepopoln in zapleten sistem, ki ni dajal željenih rezultatov.

Centralna banka želi na podlagi vpeljanih sprememb in nadaljnjih izboljšav oblikovati racionalen sistem poročanja, ki bo nudil pravočasne podatke o morebitnih neugodnih makroekonomskih gibanjih, da bi nosilci gospodarske in denarne politike lahko ustrezno ukrepali.

Po veljavni zakonodaji ima Banka Slovenije poleg obveze spremljanja podatkov o gibanjih v odnosih s tujino oziroma izdelovanja plačilne bilance in bilance stanja naložb Slovenije tudi dolžnost registracije kreditnih poslov s tujino ter dajanja dovoljenj za odprtje računov v tujini. Z urejanjem plačilnega prometa s tujino prek domačih bank Banka Slovenije tudi omejuje tiste kapitalske tokove s tujino, ki jih sedanja zakonodaja ne dopušča.

5. UPRAVLJANJE Z MEDNARODNIMI DENARNIMI REZERVAMI

Mednarodne denarne rezerve Republike Slovenije so vsota operativnih deviznih rezerv bank in mednarodnih denarnih rezerv Banke Slovenije. V letu 1993 so se mednarodne denarne rezerve Republike Slovenije, brez upoštevanja zlata in imetij pri Mednarodnem denarnem skladu, povečale od 1.163 na 1.566 milijonov USD ali za 35%.

Banka Slovenije lahko vpliva na velikost operativnih deviznih rezerv poslovnih bank z določanjem minimalnega zneska likvidnih deviznih sredstev, ki jih morajo imeti banke na računih v tujini. Operativne devizne rezerve bank so se v letu 1993 povečale od 448 na 796 milijonov USD ali za 78%.

Mednarodne denarne rezerve Banke Slovenije so:

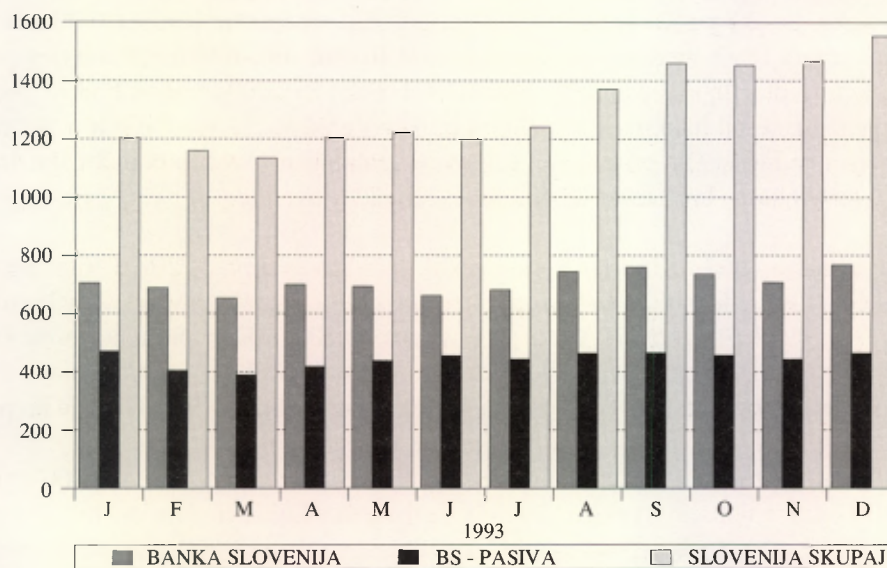
- devizna imetja v tujini,
- monetarno zlato,
- rezervna imetja pri Mednarodnem denarnem skladu,
- posebne pravice črpanja pri Mednarodnem denarnem skladu,
- druga tuja plačilna sredstva (vrednostni papirji, tuja gotovina, čeki in podobno) v posesti Banke Slovenije.

Mednarodne denarne rezerve Banke Slovenije so razdeljene v dva dela:

- neto mednarodne denarne rezerve, za katere Banka Slovenije nima obveznosti v svoji pasivi,
- mednarodne denarne rezerve, za katere ima Banka Slovenije obveznosti v svoji pasivi.

Slika 6: Devizne rezerve Banke Slovenije in skupne devizne rezerve Slovenije (brez odnosov z MDS in brez zlata) v mio USD ob koncu meseca

Vir: Banka Slovenije.

Mednarodne denarne rezerve Banke Slovenije so konec leta 1992 znašale 716 milijonov USD in so do konca leta 1993 porasle na 770 milijonov USD, kar pomeni povečanje za 8%.

Rezerve Banke Slovenije so naložene v prvovrstne državne vrednostne papirje in v evrodepozite pri poslovnih bankah, ki dosegajo na osnovi kriterijev IBCA sprejeto določeno bonitetno oceno.

6. GOTOVINSKO POSLOVANJE

Banka Slovenije je skladno z zakonskimi določbami pooblaščen za izdajanje tolarških bankovcev. Svet Banke Slovenije določa njihova glavna znamenja in sklepa o dajanju bankovcev v obtok ter o njihovem jemanju iz obtoka. Kovance izdaja Republika Slovenija, ki tudi določa glavna znamenja, banka pa opravlja na podlagi pogodbe strokovne in tehnične naloge v zvezi s pripravo emisij kovancev ter odloča o dajanju kovancev v obtok in o njihovem morebitnem jemanju iz obtoka.

V letu 1993 je Banka Slovenije končala uresničevanje projekta slovenskih bankovcev. V začetku leta sta bila izročena v obtok bankovca za 200 in 50 tolarjev, v decembru pa še bankovca za 5000 in 1000 tolarjev (s popravljenim gravuro portreta). Tudi ti bankovci so bili tiskani v angleški tovarni Thomas De La Rue na zaščitenem papirju, ki je bil izdelan v domači tovarni Radeče papir. Vsi bankovci, razen pettisočaka in tisočaka z novo gravuro, imajo datum izdaje 15. januar 1992, bankovca za pet tisoč in tisoč tolarjev (s popravljenim portretom) pa datum 1. junij 1993, ko je Svet Banke Slovenije sprejel sklep o njuni izdaji.

Skupno je bilo od uvedbe prve serije slovenskega denarja (t.j. od 30. septembra 1992 dalje) izročeni v obtok 81,9 milijona kosov različnih bankovcev v vrednosti 43,5 milijarde tolarjev. Z uvedbo celotne apoenske strukture bankovcev so bili ustvarjeni tudi pogoji za postopno jemanje vrednostnih bonov iz obtoka. Po sklepu Sveta Banke Slovenije so bili vrednostni boni za 1000 tolarjev vzeti iz obtoka že 6. novembra 1992, vrednostni boni za 1, 2, 5, 10, 50, 100, 200 in 500 tolarjev pa so prenehali veljati kot zakonito plačilno sredstvo 30. junija 1993. Boni za 5000 tolarjev bodo v prometu do konca januarja 1994, ker je bil bankovec z enako nominalno vrednostjo uveden šele v decembru 1993. Vse bone je možno tri mesece po prenehanju veljavnosti zamenjati v vseh enotah Službe družbenega knjigovodstva, po tem roku pa brez časovne omejitve v Banki Slovenije.

4. januarja 1993 so bili izročeni v obtok tudi kovanci po 5, 2 in 1 tolar ter kovanec za 50 stotinov. Celotna serija kovancev je bila zaključena v aprilu z izdajo kovancev za 20 in 10 stotinov. Vsi kovanci so bili izdelani v kovnici Statna Mincovna na Slovaškem. Skupno je bilo v letu 1993 izročeni v promet 99,9 milijona kovancev, predvsem v apoenih po 5, 2, 1 in 0,50 tolarja, v vrednosti 180,0 milijona tolarjev. Teoretično naj bi bilo trenutno v obtoku približno 50 kovancev na prebivalca.

V letu 1993 sta bili realizirani dve izdaji priložnostnih kovancev. Ob 400-letnici bitke pri Sisku in ob 300-letnici ustanovitve Academie Operosorum Labacensium so bili izdani spominski zlatniki z nominalno vrednostjo 5000 tolarjev, srebrniki z vrednostjo 500 tolarjev ter tečajni kovanci po 5 tolarjev. Zlatniki in srebrniki so bili izročeni v prodajo po cenah, višjih od nominale, kovanci po 5 tolarjev pa so bili izročeni v redni obtok.

7. MEDNARODNO SODELOVANJE

Mednarodno sodelovanje Slovenije je v letu 1993 potekalo predvsem v naslednjih smereh:

- vključevanje Republike Slovenije oziroma njenih institucij v mednarodne finančne organizacije,
- usklajevanje in urejanje obveznosti do tujih upnikov,
- poglobljanje stikov s tujimi centralnimi bankami,
- stiki s poslovnimi bankami in
- sodelovanje z vladnimi organi v pogajanjih za vključitev v svetovne integracijske procese.

V letu 1993 se je Slovenija vključila v večino mednarodnih finančnih organizacij, tako v Mednarodni denarni sklad dne 15.01.1993, v Evropsko banko za obnovo in razvoj že dne 22.12.1992, v Svetovno banko dne 25.02.1993, v decembru 1993 pa se je včlanila tudi v Medameriško razvojno banko. Kar zadeva vključevanje v pomembnejše mednarodne institucije, ostaja odprto samo še nasledstvo Banke Slovenije v Bank of International Settlements (BIS).

Stiki s tujimi centralnimi bankami so redni, tako na visokih kot na operativnih ravneh.

Banka Slovenije je v letu 1993 poglobila sodelovanje s tujimi poslovnimi bankami predvsem pri upravljanju deviznih rezerv. Poleg tega je odigrala pomembno vlogo pri vračanju Slovenije na mednarodni finančni trg. V imenu in za račun Ministrstva za finance je podpisala pogodbo za najetje finančnega posojila s konzorcijem 13 bank iz 7 držav v višini 100 milijonov USD. Strokovnjaki Banke Slovenije so aktivno sodelovali v pogajanju s tujimi poslovnimi bankami in tudi s članicami Pariškega kluba.

Ko govorimo o mednarodnem sodelovanju, moramo opozoriti tudi na izobraževanje in pomoč, ki jo v raznih oblikah posredujejo poleg centralnih bank tudi druge mednarodne organizacije, kot na primer Svetovna banka, Mednarodni denarni sklad, program Phare, US Aids in druge organizacije. Strokovnjaki iz Banke Slovenije so tudi že sodelovali v eni misiji Mednarodnega denarnega sklada v tujini.

VI. LETNI OBRAČUN BANKE SLOVENIJE

Pravna podlaga in upoštevana računovodska načela Pravna podlaga za letni obračun Banke Slovenije so VI. poglavje Zakona o Banki Slovenije, Zakon o računovodstvu (Uradni list RS, št.42/90) in Odredba o shemi bilance stanja in bilance uspeha za letni obračun Banke Slovenije (Uradni list RS, št.12/93, 72/93 in 14/94). Pri vrednotenju bilančnih postavk so upoštevana načela ocenjevanja postavk iz Zakona o računovodstvu. V bilanco uspeha so zajete prejete in plačane obresti ter vsi drugi prihodki in odhodki, ki se nanašajo na obračunsko leto 1993. Terjatve in obveznosti v tujih valutah so preračunane v tolarje po srednjem tečaju Banke Slovenije na dan 31.12.1993. Razlika med pozitivnimi in negativnimi tečajnimi razlikami je skladno z Zakonom o Banki Slovenije razporejena v posebne rezerve. Zlato je ovrednoteno po ceni iz Sporočila o cenah plemenitih kovin na dan 31.12.1993 (Uradni list RS, št.4/94).

1. BILANCA STANJA

Bilančna vsota Banke Slovenije je z 31. decembrom 1993 dosegla 139.753 milijonov tolarjev, kar pomeni 42,7% rast glede na stanje ob koncu leta 1992.

Aktiva

1. Tuja aktiva

Tujo aktivo sestavlja seštevek vseh terjatev do nerezidentov.

2. Mednarodne denarne rezerve

Imetja zlata (3) znašajo 10,35 kg in so ovrednotena po ceni 1.663,36 tolarjev za gram čiste kovine.

Rezervna imetja pri Mednarodnem denarnem skladu (4) izhajajo iz povečanja kvote Republike Slovenije po deveti reviziji, katere del (25%) je bil vplačan v konvertibilni valuti. Stanje na računu posebnih pravic črpanja (5) je rezultat nakupov SDR, razlike med prejetimi in plačanimi obrestmi ter učinkov sprememb tečaja SDR:tolar.

Glavna postavka v mednarodnih denarnih rezervah so gotovina in vloge na računih v tujini (6). V strukturi teh deviznih sredstev prevladujejo vezane vloge pri tujih bankah. Vrednostni papirji (7) izkazujejo naložbe v državne papirje članic OECD. Glede na dopolnjene kriterije naložb mednarodnih rezerv so se imetja tovrstnih papirjev v letu 1993 močno povečala.

8. Druge terjatve do tujine

Med druge terjatve do tujine se vključujejo dobroimetja iz poslov na podlagi sporazuma o maloobmejnem prometu po meddržavni pogodbi z Italijo, kapitalske vloge pri mednarodnih institucijah ter nostro kriti akreditivi in jamstva.

9. Terjatve do republiškega proračuna

Republika Slovenija je z včlanitvijo v Mednarodni denarni sklad (15.januarja 1993) prevzela del obveznosti in imetij nekdanje SFRJ. Glede na Sklep o načinu vodenja poslov in poravnavanja obveznosti, ki izhajajo iz članstva Republike Slovenije v MDS (Uradni list RS, št.38//93) pomenijo neto pozicija dolga iz naslova prevzetih kreditov (25,5 milijona SDR) in neto dodeljene posebne pravice črpanja (25,4 milijona SDR), terjatev do Republike Slovenije, ki se v višini odplačil in stroškov (obresti) pokriva iz presežka prihodkov nad odhodki Banke Slovenije. Sestava terjatev do republiškega proračuna je po stanju 31.decembra 1993 v milijonih tolarjev naslednja:

V letu 1993 je Banka Slovenije odplačala 16.983 tisoč SDR kreditov in 3.094 tisoč SDR obresti, kar - vrednoteno po tečaju SDR:tolar ob koncu leta 1993 - znese 3.609 milijonov tolarjev. V letih 1994 do 1997 zapade v odplačilo še 8.525 tisoč SDR glavnice prevzetih kreditov. Slednja obveznost do MDS (postavka 18 v pasivi) je hkrati dolg Republike Slovenije do Banke Slovenije. Preračunano v dolarje znaša ta dolg Republike Slovenije do konca leta 1993 11,6 milijonov USD.

Odnosi z MDS:	• prevzeti krediti	4.584,6
	• dodeljene SDR	4.571,8
	• obresti	556,8
	• račun MDS št. 2	1,1
Skupaj		9.714,3
Predujmi za izdelavo kovancev		234,6
Skupaj		9.948,9

10. Terjatev do Sklada RS za sukcesijo

Banka Slovenije je podpisala dne 5.maja 1992 z Vlado Republike Slovenije protokol, s katerim sta podpisnici ugotovili stanje neto terjatve Banke Slovenije do Narodne banke Jugoslavije na dan 8.10.1991. Nadalje je bilo ugotovljeno in dogovorjeno, da se ta terjatev v višini 8.650 milijonov dinarjev do uveljavitve pravic pri delitvi premoženja nekdanje SFRJ v bilanci Banke Slovenije izkazuje kot dolgoročna tolarška terjatev do Republike Slovenije.

Z namenom uveljavljanja terjatev in poravnavanja obveznosti v postopku delitve premoženja, pravic in obveznosti nekdanje SFRJ, je bil v mesecu februarju 1993 ustanovljen Sklad Republike Slovenije za sukcesijo (Ur.l.RS, št.10/93). Na sklad naj bi se prenesle terjatve in obveznosti Republike Slovenije ter njenih pravnih in fizičnih oseb do nekdanje federacije, njenih organov in organizacij, NBJ in drugih subjektov javnopravnega značaja. Na podlagi 11. točke zakona so Banka Slovenije, Vlada Republike Slovenije in Sklad RS za sukcesijo sklenili sporazum o prenosu neto terjatve Banke Slovenije do NBJ na Sklad RS za sukcesijo. Način poravnave obveznosti sklada do Banke Slovenije se bo na podlagi iste točke zakona uredil po razrešitvi terjatev in obveznosti Republike Slovenije do subjektov nekdanje federacije.

11. Terjatve do domačih bank

Skupne terjatve do domačih bank so ob koncu leta 1993 ostale na ravni iz predhodnega leta.

12. Posojila

Skladno z denarno politiko Banke Slovenije se je spreminjala sestava posojil. Že v letu 1992 so bila odpravljena posojila v okviru reeskontnih kvot (13). Lombardna posojila na podlagi zastave vrednostnih papirjev (14) so se po stanju ob koncu leta glede na predhodno leto več kot podvojila. Največji del zneska posojil sestavljajo likvidnostna posojila (15). V postavko druga posojila (16) so vključena posojila na podlagi deponiranih deviznih sredstev občanov in posojila, ki so bila v letih 1984, 1986 in 1990 s posebnimi zakoni spremenjena iz kratkoročnih v dolgoročna.

Instrument obveznega povratnega nakupa (17) je bil v zadnjih dveh letih uporabljen pri državnih obveznicah, pri blagajniških zapisih Banke Slovenije, nominiranih v DEM, in pri reodkupu tuje valute. Obvezni povratni nakup se po vsebini obravnava kot kreditni instrument in pomeni obveznost poslovnih bank za povratni nakup blagajniških zapisov Banke Slovenije.

18. Vloge pri domačih bankah

Pretežni del vlog pri domačih bankah sestavljajo vezane vloge, ki po vsebini in namenu zaokrožujejo naložbe iz sklada skupne porabe. Preostali del izhaja iz deviznih vlog v tujem denarju pri domačih bankah, ki so bile v funkciji do uveljavitve samostojnega opravljanja poslov plačilnega prometa s tujino.

19. Druge terjatve do domačih bank

Druge terjatve do domačih bank sestavljajo devizni in tolarski predujmi za izplačilo dvodelnih blagajniških zapisov Banke Slovenije z zapadlostjo 5.10.1993. Razlog za precejšnje zmanjšanje stanja je v zapadlosti prve emisije prve serije "dvojčkov" tik pred koncem predhodnega leta.

20. Kovanci

Postavka kovanci izkazuje nominalno vrednost zaloge odkupljenih kovancev prve emisije. V zalogo so vključena tudi stanja kovancev pri podružnicah Službe družbenega knjigovodstva.

21. Osnovna sredstva in oprema

Neodpisana vrednost osnovnih sredstev in opreme se je v primerjavi s stanjem ob koncu leta 1992 povečala za 7,2%, kar je ob popravkih vrednosti in revalorizaciji posledica manjše realizacije predvidenih nabav novih osnovnih sredstev.

22. Terjatve iz obresti in nadomestil

Terjatve iz obresti od posojil bankam in iz nadomestil sestavljajo zaračunane aktivne obresti do 31.12.1993, ki zapadejo v plačilo v letu 1994 in so vključene v prihodek, ter obračunane aktivne obresti po posebnem sklepu Sveta Banke Slovenije.

23. Druge kratkoročne terjatve

Stanje drugih kratkoročnih terjatev se je zmanjšalo zaradi saldacije določenih medbančnih računov. V omenjeni znesek se poleg terjatev do kupcev vključujejo terjatve do Zavoda za zdravstveno zavarovanje, terjatve iz naslova jamstva za hranilne vloge ter predujma stroškov stečajnega postopka v dveh hranilnicah.

24. Druga aktiva

V drugi aktivi so izkazani zaloga setov tečajnih kovancev, gotovina v blagajni in aktivna časovna razmejitev poštnih stroškov.

25. Naložbe sklada skupne porabe

Naložbe sklada skupne porabe sestavljajo poleg vezanih vlog pri domačih bankah (postavka 18) in sredstev na računu pri SDK (vključena v postavko 12 - pasiva) še stanovanjska posojila delavcem, stanovanja, počitniški objekti in oprema skupne porabe. Nedenarne naložbe sklada skupne porabe so se v letu 1993 nadalje zmanjšale zaradi odprodaj stanovanj imetnikom stanovanjske pravice.

Pasiva

1. Izdani bankovci

Izdani bankovci zajemajo bankovce, ki se nahajajo zunaj trezorjev Službe družbenega knjigovodstva in trezorjev pošt. Povečanje stanja bankovcev v obtoku odraža povečano realno povpraševanje po denarju in tudi vsakoletno razporeditev novoletnih praznikov in izplačil decembrskih pokojnin.

2. Vloge

Vloge zaobjemajo stanja sredstev na transferabilnih računih pri Službi družbenega knjigovodstva in vloge v tujem denarju pri Banki Slovenije.

3. Vloge poslovnih bank

Vloge poslovnih bank sestavljajo žiro računi in računi obvezne rezerve bank pri Službi družbenega knjigovodstva, ki se dnevno vključujejo v depozit pri Banki Slovenije (4). Sredstva na računih obvezne rezerve je zaradi visokih transakcijskih stroškov in nizke obrestne mere zadrževalo le dvanajst bank. Vloge v tujem denarju (5) so namenjene za zavarovanje likvidnostnih posojil.

6. Vloge javnega sektorja

Sredstva proračuna Republike Slovenije na računih pri SDK (7) se od preteklega leta niso bistveno povečala. V druge vloge na vpogled (8) so vključeni računi drugih organov in institucij javnega sektorja, ki nimajo sklenjenih pogodb o vključevanju sredstev v depozit pri poslovnih bankah.

Pretežni del vlog v tujem denarju v okviru javnega sektorja (9) zavzemajo po stanju 31. decembra 1993 sredstva republiškega proračuna iz naslova črpanega dolgoročnega sindiciranega kredita. Kreditni saldo na devizni vlogi ima pri Banki Slovenije še Sklad za razvoj Republike Slovenije. V depozitu so tudi sredstva, ki so jih pristojni državni organi zasegli storilcem deviznih prekrškov.

10. Vloge drugih domačih komitentov

Vloge podjetij (11) so sredstva na žiro in drugih računih podjetij, ki jih SDK vključuje v depozit pri Banki Slovenije.

Vloge drugih finančnih organizacij (12) zaobjemajo v glavnem žiro račune in račune obvezne rezerve hranilnic in hranilno-kreditnih služb.

13. Izdani tržni vrednostni papirji

Izdani tržni vrednostni papirji vključujejo tolarske blagajniške zapise, ki so jih vpisale banke in hranilnice, blagajniške zapise v tujem denarju in t.i. dvodelne blagajniške zapise Banke Slovenije.

14. Blagajniški zapisi v tolarjih

Obveznosti iz naslova blagajniških zapisov v tolarjih so dvodnevni, sedemdnevni, dvanajstdnevni in štirinajstdnevni blagajniški zapisi, ki so jih vpisale banke in hranilnice, in obveznosti iz tolarskega dela dvodelnega blagajniškega zapisa.

15. Blagajniški zapisi v tujem denarju

Pretežni del tolarske protivrednosti izdanih blagajniških zapisov se nanaša na blagajniške zapise, nominirane v nemških markah in ameriških dolarjih, le manjši del pa na devizni del dvodelnega blagajniškega zapisa.

16. Omejene vloge

Omejene vloge so vloge v tujem denarju uporabnikov proračuna in gospodarstva za nakazila v tujino, drugi posebni računi gospodarstva pri SDK ter sredstva domačih pravnih oseb iz naslova varščine. Velik porast omejenih vlog od decembra 1992 je posledica povečanja vlog gospodarstva za nakazila v tujino in vlog za kritja iz akreditivov in jamstev.

17. Sredstva v plačilnem prometu

Sredstva v plačilnem prometu predstavljajo opravljena plačila z računov pri SDK, ki do zaključka obdelave plačilnega prometa za 31. december 1993 še niso bila prenesena na račune prejemnikov plačil. Kot taka se zaradi načina vključevanja sredstev na račune poslovnih bank kažejo kot zmanjšanje obsega centralnobančnega denarja.

18. Depoziti in posojila mednarodnih finančnih organizacij

Depoziti in posojila mednarodnih finančnih organizacij sestojijo iz obveznosti do Mednarodnega denarnega sklada in v manjši meri iz omejenih vlog nerezidentov. Obveznosti do Mednarodnega denarnega sklada sestavljajo izdana zadolžnica, račun št.1 in račun št.2. Glede na metodologijo prikaza rezervnega imetja pri MDS je v tej postavki prikazan le račun št.2 in del izdane zadolžnice, ki ustreza znesku neodplačanih Stand-by in Enlarged Access kreditov.

19. Dodeljene posebne pravice črpanja

Dodeljene posebne pravice črpanja izkazujejo znesek razdeljenega stanja neto dodeljenih posebnih pravic črpanja bivše SFRJ, ki je po enotni metodologiji delitve imetij in obveznosti do Mednarodnega denarnega sklada odpadel na Republiko Slovenijo.

20. Kapital

Kapital se istoveti s t.i. skladom osnovnih sredstev Banke Slovenije. Razlika od leta 1992 je posledica neto učinkov revalorizacije in amortizacije v letu 1993.

21. Rezerve banke

Povečanje rezerv je posledica prenosa presežka pozitivnih tečajnih razlik nad negativnimi na posebni račun rezerv za kritje negativnih tečajnih razlik in črpanja predhodno oblikovanih denarnih rezerv za tiskanje denarja in za razreševanje presežkov delavcev.

22. Revalorizacijske rezerve in rezervacije

Znesek v višini 1.500 milijonov tolarjev je na podlagi sklepa Sveta Banke Slovenije izločen na posebni račun rezerv za kritje tveganj pri poslovanju Banke Slovenije.

23. Nerazdeljeni dobiček iz prejšnjega leta

Banka Slovenije je v letu 1993 po potrditvi zaključnega računa za leto 1991 v mesecu juliju zaprla izplačani predujem iz naslova presežka prihodkov in odhodkov v letu 1991. Prav tako je v juliju izplačala presežek prihodkov nad odhodki za leto 1992.

24. Tekoči dobiček

Banka Slovenije izkazuje za leto 1993 presežek prihodkov nad odhodki - po izločitvi salda tečajnih razlik na račun rezerv za kritje negativnih tečajnih razlik in po izločitvi sredstev na posebni račun rezerv za kritje tveganj - torej pozitiven finančni rezultat v višini 4.693 milijonov tolarjev.

25. Računi tečajnih razlik

Zaradi prenosa razlike med pozitivnimi in negativnimi tečajnimi razlikami na posebni račun rezerv izkazuje ta postavka saldo nič.

26. Druge kratkoročne obveznosti

Druge kratkoročne obveznosti sestavljajo večinoma obveznosti iz naslova kupljenih kovancev in razmejene obresti.

27. Viri sklada skupne porabe

Sklad skupne porabe zajema sredstva za stanovanjska namene in sredstva za druge potrebe. Povečanje sklada skupne porabe izhaja iz dohodkov iz naslova naložb sredstev in plačil uporabe počitniških objektov.

2. BILANCA USPEHA

Prihodki

1. Obresti od sredstev, deponiranih v tujini

Na povečanje obrestnih prihodkov od sredstev, deponiranih v tujini, so vplivala večja dobroimetija v tujini, kakovostne spremembe pri naložbah v okviru kriterijev za upravljanje deviznih rezerv in sama rast vrednosti tujih valut. K zmanjševanju obrestnih prihodkov je prispevalo tendenčno zniževanje obrestnih mer na mednarodnih denarnih trgih.

2. Obresti za posojila

Več kot enkratno povečanje prejetih obresti je posledica visokih znotrajmesečnih stanj posojil, predvsem likvidnostnih posojil. Znesek zamudnih in kazenskih obresti se je v deležu skupnih obresti zmanjšal od 19,1% na 16,6%. Večji del zneska se nanaša na zamude pri vračilih posojil čez noč, medtem ko je bilo za leto 1992 značilno predvsem plačevanje nadomestil za premalo izločeno obvezno rezervo.

3. Diskont

Diskont sestavljajo prihodki od tečajne marže pri kupoprodaji tujih valut in papirjev v tujem denarju ter prihodki od trgovanja z vrednostnimi papirji na odprtem trgu. Slednji instrument se v letu 1993 ni uporabljal, kar se kaže v sorazmerno manjšem znesku prihodkov iz naslova diskonta.

4. Provizija

Banka Slovenije zaračunava provizijo pri storitvah plačilnega prometa s tujino, pri odkupu tujega denarja in pri distribuciji vrednotnic.

5. Drugi prihodki

V druge prihodke se vključujejo plačila že odpisanih terjatev, prihodki od posameznih poslov trezorja (priložnostni kovanci, prevozi tujega denarja), najemnine za poslovne prostore, prihodki od izdaje potrdil in publikacij ter drugi izredni prihodki. V letu 1992 je visoko raven izrednih prihodkov sooblikovalo plačilo v zvezi z izrečenimi sankcijami poslovni banki.

Odhodki

1. Obresti za vloge

Banka Slovenije obračunava obresti na vpogledne tolarske vloge pri računih obvezne rezerve bank in hranilnic in pri zbiru transakcijskih računov republiškega proračuna. Obresti se nadalje obračunavajo na vloge v tujem denarju in za izdane tržne vrednostne papirje. V strukturi obrestnih odhodkov zavzemajo največji delež obresti za blagajniške zapise v tujem denarju, in sicer 57,4%, sledijo obresti za dvodelne blagajniške zapise z 32,3% deležem. Obresti za vloge v tujem denarju zavzemajo nadaljnjih 7,4%, za tolarske blagajniške zapise 1,4%, obrestnih odhodkov pri transakcijskih vlogah pa je le za 1% skupnih obresti za vloge.

2. Stroški izvajanja politike na odprtem trgu

V to postavko se vključuje razlika med srednjim in izlicitiranim nakupnim tečajem za tuje valute in papirje v tujem denarju, ki jih je kupila Banka Slovenije. Glede na precej počasnejšo dinamiko rasti mednarodnih denarnih rezerv v letu 1993 so bili tudi tovrstni odhodki manjši.

3. Provizija

Banka Slovenije plačuje provizijo poslovnim bankam za storitve v plačilnem prometu s tujino in pri komisijski prodaji blagajniških zapisov ter Službi družbenega knjigovodstva za storitve v domačem plačilnem prometu. Pretežni del provizij so zaračunale banke za prodajo dvodelnih blagajniških zapisov. Povečanje števila in obsega emisij teh zapisov od leta 1992 se kaže v podvojitvi teh odhodkov.

4. Stroški izdelave bankovcev

Banka Slovenije je v letu 1993 dokončala projekt tiskanja slovenskega denarja. Vsi dodatni stroški, ki so pri tem nastali, so bili pokriti iz prenešenih in v ta namen rezerviranih sredstev v letih 1991 in 1992.

5. Materialni stroški in stroški amortizacije

Glavnino povečanja materialnih stroškov in stroškov amortizacije so zavzeli stroški za proizvodne storitve pri tekočem in investicijskem vzdrževanju ter skupni stroški materiala.

6. Osebni dohodki delavcev

Obseg sredstev za plače zaposlenih v Banki Slovenije se je v letu 1993 povečal za 33,7%. Deflacionirana s cenami na drobno je bila masa plač realno za 2,5% večja kot leto poprej.

Največji del nominalne rasti sredstev za plače (4/5) so povzročile spremembe kvalifikacijske strukture zaposlenih. Delež zaposlenih z visoko strokovno izobrazbo se je glede na leto poprej povečal za 17,7%. Visoko in višje strokovno kvalificiran kader je ob koncu leta zaobjemal 38% vseh 344 zaposlenih v Banki Slovenije.

7. Drugi odhodki

Med druge odhodke se uvrščajo popravki vrednosti in odpisi terjatev, prometni davek od storitev ter izredni odhodki. Slednji vključujejo prodaje osnovnih sredstev ter finančno pomoč Narodnemu muzeju za numizmatično zbirko, dodeljeno v skladu s sporazumom o dolgoročnem financiranju programa dela Numizmatičnega kabineta iz leta 1987. Popravki vrednosti se nanašajo na popravek vrednosti in odpise neizterljivih terjatev do hranilnic.

Sredstva za sklade

Na podlagi sklepa o oblikovanju sredstev za posebne rezerve, ki ga je sprejel Svet Banke Slovenije (85.člen Zakona o Banki Slovenije) so bila za kritje tveganj, nastalih pri poslovanju Banke Slovenije, izločena sredstva na račun posebnih rezerv (rezervacije). Prav tako je bila na podlagi 79.člena Zakona o Banki Slovenije prenešana v rezerve razlika med pozitivnimi in negativnimi tečajnimi razlikami. Sredstva na tem posebnem podračunu rezerv se lahko uporabljajo samo za pokrivanje negativnih tečajnih razlik.

Ostanki presežka prihodkov

Presežek prihodkov nad odhodki Banke Slovenije pripada proračunu Republike Slovenije. Glede na sprejeti Sklep o načinu vodenja poslovanja in poravnavanja obveznosti do Mednarodnega denarnega sklada je presežek namenjen za pokrivanje v letu 1993 plačanih obveznosti iz naslova prevzetih kreditov in neto dodeljenih posebnih pravic črpanja. Del ostanka prihodka je po pogodbi namenjen tudi za pokrivanje razlike med avansiranimi stroški kovanja in obveznostjo za odkupljene kovance. Po potrditvi letnega obračuna Banke Slovenije za leto 1993 v državnem zboru bo razlika prenešana na račun proračuna Republike Slovenije.

Bilanca stanja za letni obračun Banke Slovenije na dan 31.12.1993

AKTIVA	v 000 SIT	
	31.12.1993	31.12.1992
1. TUJA AKTIVA (2+8)	104.006.191	70.768.712
2. Mednarodne denarne rezerve (3-7)	103.864.384	70.635.035
3. Zlato	16.750	10.461
4. Rezervna imetja pri MDS	2.314.402	-
5. Posebne pravice črpanja pri MDS	6.098	-
6. Tuja gotovina in vloge	94.800.435	70.065.429
7. Vrednostni papirji	6.726.698	559.145
8. Druge terjatve do tujine	141.807	133.677
9. TERJATVE DO REPUBLIŠKEGA PRORAČUNA	9.948.878	8.850.426
10. TERJATEV DO SKLADA RS ZA SUKCESIJO	8.649.807	-
11. TERJATVE DO DOMAČIH BANK (12+18+19)	16.002.280	16.295.966
12. Posojila (13-17)	15.845.021	15.594.989
13. Posojila v okviru reeskontnih kvot	0	0
14. Lombardna posojila	350.776	152.095
15. Likvidnostna posojila	13.611.431	15.000.000
16. Druga posojila	395.006	442.894
17. Vrednostni papirji z reodkupno pogodbo	1.487.808	0
18. Vloge pri domačih bankah	146.790	99.282
19. Druge terjatve do domačih bank	10.469	601.695
20. KOVANCI	10.669	29.160
21. OSNOVNA SREDSTVA IN OPREMA	432.767	403.871
22. TERJATVE IZ NASLOVA OBRESTI IN NADOMESTIL	530.670	1.301.713
23. DRUGE KRATKOROČNE TERJATVE	13.850	99.954
24. DRUGA AKTIVA	10.278	72
25. NALOŽBE SKLADA SKUPNE PORABE	147.983	151.715
26. SKUPAJ AKTIVA (1+9+10+11+20+21+22+23+24+25)	139.753.372	97.901.589

Opomba: Postavka 10: Terjatev do Sklada Republike Slovenije za sukcesijo je terjatev Banke Slovenije do NBJ, ki je bila na podlagi protokola med Banko Slovenije in Vlado Republike Slovenije z dne 5.5.1992 izkazana kot terjatev do Republike Slovenije. Z Zakonom o Skladu Republike Slovenije za sukcesijo (Ur.l.RS, št. 10/93) se je ta terjatev do NBJ prenesla na Sklad RS za sukcesijo.

(nadaljevanje bilance stanja)

PASIVA	v 000 SIT	
	31.12.1993	31.12.1992
1. IZDANI BANKOVCI	34.612.454	25.532.167
2. VLOGE (3+6+10)	22.495.852	17.360.545
3. Vloge poslovnih bank (4+5)	15.595.132	10.716.009
4. Žiro računi in računi obvezne rezerve	10.482.795	6.335.455
5. Vloge v tujem denarju	5.112.337	4.380.554
6. Vloge javnega sektorja (7+8+9)	5.992.763	5.782.149
7. Vloge republiškega proračuna	2.538.076	2.519.762
8. Druge vloge na vpogled	59.740	53.404
9. Vloge v tujem denarju	3.394.947	3.208.983
10. Vloge drugih domačih komitentov (11+12)	907.957	862.387
11. Vloge podjetij	195.994	109.394
12. Vloge drugih finančnih organizacij	711.962	752.993
13. IZDANI TRŽNI VREDNOSTNI PAPIRJI (14+15)	50.385.340	40.760.211
14. Blagajniški zapisi v tolarjih	2.826.933	2.442.748
15. Blagajniški zapisi v tujem denarju	47.558.407	38.317.463
16. OMEJENE VLOGE	365.484	38.371
17. SREDSTVA V PLAČILNEM PROMETU	331.725	521.271
18. VLOGE IN POSOJILA MFO	1.540.997	-
19. DODELJENE POSEBNE PRAVICE ČRPANJA	4.571.811	-
20. KAPITAL	558.843	488.154
21. REZERVE BANKE	17.681.944	7.804.421
22. REVALORIZACIJSKE REZERVE IN REZERVACIJE	1.500.000	0
23. NERAZDELJENI DOBIČEK IZ PRETEKLEGA LETA	0	158.286
24. TEKOČI DOBIČEK	4.693.118	3.574.857
25. RAČUNI TEČAJNIH RAZLIK	0	0
26. DRUGE KRATKOROČNE OBVEZNOSTI	689.329	1.385.420
27. VIRI SKLADA SKUPNE PORABE	326.474	277.886
28. SKUPAJ PASIVA (1+2+13+16+17+18+19+20+21+22+ +23+24+25+26+27)	139.753.372	97.901.589

Bilanca uspeha Banke Slovenije za obdobje od 1.1. 1993 do 31.12.1993

	v 000 SIT	
	1.1.-31.12.1993	1.1.-31.12.1992
I. PRIHODKI		
1. Obresti od sredstev, naloženih v tujini	5.043.049	3.359.714
2. Obresti za posojila	5.767.749	2.526.306
3. Diskont - nakup in prodaja na odprtem trgu	479.761	1.452.384
4. Provizija	116.611	60.671
5. Drugi prihodki	107.267	414.533
6. Prihodki skupaj (1 do 5)	11.514.437	7.813.608
II. ODHODKI		
1. Obresti za vloge	4.091.043	2.192.830
2. Stroški izvajanja politike na odprtem trgu	126.908	895.352
3. Provizija	81.126	38.652
4. Stroški izdelave bankovcev	0	101.494
5. Materialni in AM stroški	315.705	236.562
6. Osebni dohodki delavcev	682.284	510.466
7. Drugi odhodki	24.253	137.708
8. Odhodki skupaj (1 do 7)	5.321.319	4.113.064
III. PRESEŽEK PRIHODKOV	6.193.118	3.700.544
IV. SREDSTVA ZA SKLADE	1.500.000	125.687
V. OSTANEK PRESEŽKA PRIHODKOV	4.693.118	3.574.857
• pokritje zapadlih obveznosti do MDS	3.608.832	-
• poravnava stroškov kovanja denarja	50.431	-
• izplačilo ostanka presežka	1.033.855	3.574.857

Opomba: Podatki za leto 1992 se deloma razlikujejo od bilance uspeha, predložene po LO/92, zaradi spremenjene metodologije.

ČLANI SVETA
BANKE SLOVENIJE

dr. France ARHAR, guverner
mag. Bogomir KOS, namestnik guvernerja
mag. Janez KOŠAK, viceguverner
dr. Marko KRANJEC, viceguverner
Andrej RANT, viceguverner

mag. Velimir BOLE, Ekonomski inštitut Pravne fakultete, Univerza v Ljubljani
mag. Dušan DROFENIK, Služba družbenega knjigovodstva, Celje
dr. Jože MENCINGER, Ekonomski inštitut Pravne fakultete, Univerza v Ljubljani
dr. Ivan RIBNIKAR, Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani
dr. Dušan ZBAŠNIK, Ekonomsko poslovna fakulteta, Univerza v Mariboru

ORGANIGRAM BANKE SLOVENIJE

